ORTODOKSiA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE
İMTİYAZ SAHİBİ: HRİSTOPOLİS MİTROPOLİTİ
MELETİOS LUKAKİS
MAHAL İDARE FENER
RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΦΑΝΑΡΙΟΝ

ΕΤΟΣ Ι' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1935 ΤΕΥΧΟΣ 9

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τύποις «Φαζιλὲτ»

ΕΙΣ ΤΗΝ 1ΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΑΚΟΜΗ ἕνα ἔτος, ἔτος ἐκκλησιαστικόν, ἀποταμιεύεται εἰς τὴν ζωήν μας. Προστίθεται εἰς τὴν Ἱστορίαν ὁλόκληρος μία ἱστορία. Τὸ περιεχόμενόν της πόσον μεγάλο! Πόσον ἀπρόβλεπτον! Μήπως ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἀπρόβλεπτος;

Εἰσερχόμενοι εἰς τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, τὸν ὡραῖον αὐτὸν σταθμὸν τοῦ χρόνου, κατεχόμεθα ἀπὸ βαθεῖαν συγκίνησιν. Πλήν, ἡ ἀνήσυχή μας ψυχὴ φωτίζεται ἀπὸ τὴν χρυσίζουσαν δύσιν τοῦ ἔτους τὸ ὁποῖον παρέρχεται. Ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς ὅσοι ἀναβλύζουν ἀπὸ τὸ βαθὺ εἶναί μας.

* * *

Διὰ τὴν νύκτα τῆς ζωῆς μας καὶ τὸ λῆξαν ἔτος μᾶς ἔδωκε τὸ ἔλαιον τῶν μόχθων του, τῆς συνέσεώς του, τῆς πίστεώς του, τῆς ἐλπίδος του. Ὁ λύχνος μας θὰ καίῃ. Ὁ λύχνος τῆς ἀληθείας. Ἡ ἄσβεστη φλόγα τῆς ψυχῆς μας, τῆς ἀγάπης μας.

Ἡ ἐσοδεία τοῦ ἔτους εἶναι ἀρκετή. Τὰ διδάγματά του πολλά. Κάθε χρόνος πρέπει νὰ μᾶς δίδῃ τὸν ἰδικόν του σῖτον. Κάθε χρόνον πρέπει νὰ ἀνανεώνωμεν τὰ ἐλατήρια τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὴν ζωήν. Τὰ ἐλατήρια τοῦ θάρρους. Τοῦ καθήκοντος. Τῆς ἐργασίας.

Κάθε χρόνον πρέπει ν' ἀνανεώνωμεν τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἀπόφασιν ὅτι πρέπει νὰ χρησιμοποιῶμεν τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος μᾶς δίδεται, δι' ἕνα ἀνώτερον σκοπόν. Τὴν ζωήν, ἡ ὁποία μᾶς χαρίζεται, διὰ κάποιο σοβαρὸν ἔργον.

* * *

Θὰ ἀπολεσθῶμεν, ἐὰν προσηλωθῶμεν εἰς τὴν ζωὴν δι' αὐτὴν καὶ μόνον. Αὐτὴ μᾶς ἐδόθη διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν, νὰ τὴν προσ-

φέρωμεν. Ἡ ζωή μας πρέπει νὰ μεταβάλλεται εἰς ἀγάπην, εἰς θυσίαν, « ὅπως τὸ ἔλαιον, καταναλισκόμενον, μεταβάλλεται εἰς φῶς ».

Ἡ ζωὴ μᾶς φεύγει. Μήπως δυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν τὴν νεότητα; Ἢ τὴν ὡραιότητα; Ἡ ὥρα περνᾷ. Τὸ ρυάκι τρέχει. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν σώφρονα νεότητά μας θὰ ὡριμάσῃ ἡ καλὴ ἀνδρικὴ ἡλικία. Ἀπὸ τὸ ἄνθος ὁ καρπός.

Ὅταν προσαρμοζώμεθα πρὸς τὰ πράγματα, καὶ δὲν θέλωμεν νὰ κάμωμεν τὸν νέον εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, ὅταν χρησιμοποιῶμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἴμεθα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχομεν συμφώνως πρὸς τὸν προορισμὸν διὰ τὸν ὁποῖον μᾶς ἐδόθησαν, τότε καὶ εἰς τὰς ἀπωλείας μας εἴμεθα κερδισμένοι, καὶ τὴν τραγικότητά μας ἐλαφρότερον φέρομεν. Μὲ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἱκανοτήτων μας καὶ τῶν χαρισμάτων μας εἰς τὴν εὐγενῆ προσπάθειαν, εἰς τὴν ἀγαθὴν ὑπόθεσιν, καταθέτομεν ὅ,τι πολύτιμον ἔχομεν ἐκεῖ ὅπου τίποτε δὲν χάνεται. Ὅπου οὔτε κλέπται διορύσσουσιν, οὔτε σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει.

Μεταφέρομεν ἐνταῦθα ὅσα ὡραῖα ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα λέγει ἕνας σοφός:

> Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνας ἱππότης. Εἰς αὐτὸν ἐδόθησαν ὅλα τὰ δῶρα τῆς ζωῆς, διὰ νὰ κάμῃ τὴν προσήκουσαν χρῆσίν των. Ἰδοὺ τὸ κράνος του, ὁ θώραξ καὶ τὸ ξῖφος, ἰδοὺ ἡ γενναία καρδία καὶ οἱ ἰσχυροὶ βραχίονες. Ἐὰν θελήσῃ νὰ διατηρήσῃ ὅλα αὐτὰ ἀνέπαφα, ὁ χρόνος θὰ τοῦ τὰ ἀποσπάσῃ, ὅπως ἀφαιροῦν ἀπὸ ἕνα ἀνάξιον ἀξιωματικὸν τὰς ἐπωμίδας του, καὶ τὸ τέλος του εἶναι φρικτὴ καθαίρεσις. Ἀλλ' ἐὰν κάμῃ τὴν ὀφειλομένην χρῆσιν καὶ ὁρμήσῃ εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του χωρὶς νὰ κοιτάξῃ πρὸς τὰ ὀπίσω του, τότε τὸ κράνος του δύναται νὰ κυλισθῇ κατὰ γῆς, ὁ θώραξ καὶ τὸ ξῖφός του νὰ θραυσθοῦν. Μὴ θρηνήσητε ὅμως, μὴ λυπηθῆτε. Ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη. Ὁ μαχητὴς δύναται ν' ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ, ἀναφωνῶν τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: « Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. Λοιπόν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος ».

* * *

Πρέπει νὰ κάμωμεν τὴν προσήκουσαν χρῆσιν τοῦ ταλάντου τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδόθη. Πρέπει νὰ τὸ καλλιεργήσωμεν. Θὰ εἴμεθα οἱ ἀχρεῖοι δοῦλοι, ἐὰν τὸ κρύψωμεν. Ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλη-

σίας, ἡ ἀλήθεια τῆς ἀνωτέρας ζωῆς, εἶναι κἄτι τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ζήσῃ κανείς. Δὲν πρέπει νὰ τὸ κρατήσῃ ἀποθηκευμένον, ἀχρησιμοποίητον. Καὶ ὅ,τι ζῇ κανεὶς ἀληθινὰ τὸ ζωογονεῖ μὲ τὴν σύλληψιν τῆς συγχρόνου ζωῆς, τὸ προσαρμόζει πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἑκάστοτε πραγματικότητος, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον τάσσει ἡ ζωή.

Οἱ θέλοντες νὰ κρατήσωσι τὸ ἡμερολόγιον — διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν ἐνταῦθα δι' **αὐτοὺς** καὶ μόνον — ὅπως εἶχε, χωρὶς τὴν ἀνανέωσίν του, ὁμοιάζουν τὸν δοῦλον τοῦ Εὐαγγελίου ὁ ὁποῖος ἔκρυψε τὸ τάλαντον, καὶ δὲν τὸ εἰργάσθη, καὶ δὲν τὸ ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν ζωήν, διὰ τὸν ἀνώτερόν της σκοπόν, καὶ δὲν τὸ ἐπολλαπλασίασε. Δὲν τὸ ἔκαμε χρήσιμον ὅσον ἔπρεπε. Δὲν τὸ ἔφερε πλησιέστερον πρὸς τὴν τελειότητα. Δὲν τὸ προσήρμοσε πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐδόθη.

***

Ἀπὸ τὸν χρόνον ὁ ὁποῖος φεύγει πρέπει νὰ κρατήσωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν φεύγει. Ὁ χρόνος μὲ τὴν παροδικότητά του διηθίζει ὅ,τι φθαρτὸν καὶ γήϊνον. Τὸ ἀποπνευματίζει καὶ τὸ κάμνει ἀλήθειαν διαφανῆ. Τὸ κάμνει ὅμως μόνον δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ξεύρουν νὰ συνεργασθοῦν μαζί του. Νὰ δώσουν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ὅ,τι πολύτιμον πρὸς τοῦτο ἔλαβον. Πλουτιζόμεθα, ὅταν δίδωμεν, καὶ κατέχομεν ἀληθινὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δίδομεν. Αὐτὸ εἶναι τὸ βαθύτερον περιεχόμενον τοῦ Εὐαγγελίου. «Ὃς ἐὰν θέλῃ σῶσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν. Καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, σώσει αὐτήν». Αὐτὴ εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ ἀπόθεμά της, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀντλοῦμεν. Ὁ Σεπτέμβριος συγκομίζει ὅ,τι οἱ ἄλλοι μῆνες τοῦ ἔτους ἀπειργάσθησαν καὶ οἱ κωδωνίσκοι τῶν λουλουδιῶν ἐξήγγειλαν αὐτὸ ὡς ἕνα Ἀλληλούϊα εἰς τὰ συγκεκινημένα ὦτά μας, ὅταν ὁ ζέφυρος κατὰ τὸ θέρος διέτρεχε τοὺς ἀγρούς.

Πόσον βαθειὰ ἀπηχεῖ εἰς τὴν ψυχήν μας, ὅταν μάλιστα εὑρισκώμεθα εἰς τὴν ἑσπέραν τῆς ζωῆς μας, τὸ Ἀλληλούϊα τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰωνιότητος, εἰς τὴν ὁποίαν κατασταλάζομεν ὡς διὰ χοάνης, ἀφοῦ περάσωμεν ἀπὸ ὅ,τι ὡραῖον ἡ ζωὴ μᾶς ἔδωκεν, ἀπὸ ὅ,τι ἀληθινὸν ἐσκέφθημεν, ἀπὸ ὅ,τι ἀγαθὸν ἐπράξαμεν, μὲ τὴν προσφορὰν τοῦ βίου μας, τοῦ εἶναί μας εἰς τὸν προορισθέντα σκοπόν.

Φανάριον, 1/9/935.

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔχον ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην ἑνιαίας καὶ ἐγκύρου, διὰ τῆς ἀμέσου ἐκκλησιαστικῆς μερίμνης, ἐκδόσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, προέβη πρὸ τριετίας εἰς τὸν καταρτισμὸν Μεγάλης Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Τὰ κατὰ τὴν σύστασιν καὶ τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, περὶ ὧν ἐγένοντο κατὰ καιροὺς σχετικὰ δημοσιεύματα ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ», τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀδελφικῶς ἀνεκοίνωσε πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς Ὀρθοδόξοις Αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις, πρὸς ἐνημέρωσιν αὐτῶν, διὰ τῆς κατωτέρω σεπτῆς Ἐγκυκλίου Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς:

Ἀριθ. Πρωτ. 763.

Ἐγκύκλιος Πατριαρχικὴ Ἐπιστολὴ πάσαις ταῖς Ὀρθοδόξοις Αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις.

Μακαριώτατε καὶ Ἁγιώτατε....................., ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε......, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ἀνάγκην ἀποβλέπουσα ἑνιαίας καὶ ἐγκύρου, διὰ τῆς ἀμέσου ἐκκλησιαστικῆς μερίμνης, ἐκδόσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, προέβη πρὸ τριετίας εἰς τὴν σύστασιν ἰδιαιτέρας μεγάλης Πατριαρχικῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐξ εἰδικῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν, ἱεραρχῶν, καθηγητῶν καὶ λοιπῶν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κυρίου Χρυσάνθου, ἔργον ἐχούσης τὴν παρασκευὴν καὶ κατάρτισιν τοῦ κειμένου ἑκάστου σήμερον ἐν χρήσει λειτουργικοῦ βιβλίου, μετὰ τὴν τακτικὴν δὲ τε-

λικὴν ἔγκρισιν ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας, τὴν ἐπιμελῆ ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῆς ἐκτυπώσεως καὶ ἐκδόσεως ὅπως οὕτω τὰ ἱερὰ λειτουργικὰ βιβλία, ἀπηλλαγμένα τῶν οἱωνδήποτε τυπογραφικῶν ἢ ἄλλων σφαλμάτων καὶ κηρῶν τὴν προσήκουσαν φέροντα καὶ ἐξωτερικῶς ἐμφάνισιν, μετὰ κύρους τε εἰς χρῆσιν κοινὴν ἐν τῇ 'Αγίᾳ 'Εκκλησίᾳ ὑπάρχωσι καὶ ὡς ἄριστα εἰς τὴν ἀκριβῆ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τέλεσιν συντελῶσι.

Καὶ ἡ μὲν ἀρχικὴ καὶ ἄμεσος αἰτία, ἡ εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην τὴν ἡμετέραν 'Αγιωτάτην 'Εκκλησίαν κινήσασα, ἦν, ὡς εἴρηται, ἡ παρ' αὐτῇ ἀνάγκη τῆς τακτοποιήσεως τῆς ἐκδόσεως τῶν ἱερῶν λειτουργικῶν βιβλίων, τῶν χρησιμοποιουμένων ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς κλίματι καὶ ὅπου τούτων χρῆσις γίνεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν πρώτιστα τοῦτον κατευθύνει ἤδη, καθ' ἣν ἔχει ἐντολήν, τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἡ ἡμετέρα μεγάλη Πατριαρχικὴ 'Επιτροπή.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν ἄμεσον ταύτην φροντίδα καὶ τὸ κύριον ἔργον, ἡ 'Επιτροπὴ αὕτη, ἡμετέρᾳ εὐλογίᾳ, χωρεῖ εὐκαίρως καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν διερευνητικὴν καὶ προπαρασκευαστικὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, δυναμένην διευκολῦναι ἐν καιρῷ τὸ ἔργον καὶ γενικωτέρας τινὸς ὑπὸ τῆς ὅλης 'Αγίας ἡμῶν 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας ἀναθεωρήσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, συμφώνως καὶ πρὸς ὅσα ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1930 συνελθοῦσα ἐν 'Αγίῳ Ὄρει Προκαταρκτικὴ Διορθόδοξος 'Επιτροπὴ διὰ τῆς περὶ ἑνιαίας διατάξεως τοῦ τυπικοῦ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἀποφάσεως αὐτῆς ἐγνωμάτευσε.

Πρόσφορον οὖν διὰ ταῦτα ἐλογισάμεθα ὅπως τήν τε σύστασιν τῆς παρ' ἡμῖν περὶ τῶν λειτουργικῶν βιβλίων 'Επιτροπῆς καταστήσωμεν γνωστὴν καὶ ταῖς ἀδελφαῖς 'Εκκλησίαις, ἀδελφικῶς τε ταύτας τηρῶμεν ἐνημέρους τῶν ἑκάστοτε ἐργασιῶν τῆς 'Επιτροπῆς ταύτης καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν γινομένων ἐκδόσεων τῆς ἡμετέρας 'Εκκλησίας, οὐ μόνον ἵνα καὶ αὗται χαίρωσιν, ὡς οὐκ ἀμφιβάλλομεν, εἴ τι, σὺν Θεῷ, μέλλει γίγνεσθαι ἐν τῷ σπουδαίῳ τούτῳ ἔργῳ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀγαθὴν παρέχωμεν ἀφορμήν, ὅπως καὶ αὗται, τῇ συμπράξει τῶν οἰκείων θεολογικῶν σχολῶν καὶ ἐλλογίμων θεολόγων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, μελετῶσι προπαρασκευαστικῶς τὸ σπουδαῖον θέμα, ἵνα αἰσίως ποτὲ ἐν καιρῷ, γνώμῃ καὶ ἀποφάσει τῆς ὅλης 'Αγίας ἡμῶν 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, συντελεσθῇ ἡ ὡς ἐξεταστέα πρὸς ἐκτέλεσιν θεωρηθεῖσα ἀναθεώρησις τῶν ἱερῶν λειτουργικῶν βιβλίων καὶ ἡ ἔγκυρος καὶ ὁμοιόμορφος, ἀπὸ κοινῆς ἀποφάσεως, ἔκδοσις αὐτῶν, πρὸς χρῆσιν αὐτῶν ἐν ἁπάσαις γενικῶς ταῖς 'Αγίαις 'Ορθοδόξοις 'Εκκλησίαις.

'Επειδὴ δὲ ὡς ἀπαρχὴ τῶν φιλοτίμων κόπων τῆς ἡμετέρας 'Επιτροπῆς παρεσκευάσθη καὶ εὐλογίᾳ ἡμετέρᾳ ἐξετυπώθη ἤδη ἡ ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς 'Επιτροπῆς ἐλλογιμωτάτου κ. Π. Ν. Τρεμπέλα ἐκπονηθεῖσα προ-

παρασκευαστική περὶ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας μελέτη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Αἱ Τρεῖς Λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας. Ἀθῆναι, 1935», ἄσμενοι συνοδικῶς ἔγνωμεν καὶ ὡρίσαμεν πέμψαι ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἑκάστῃ τῶν ἀδελφῶν Ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, ἵνα αὗται γνῶσιν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς ἐργασίας ταύτης λάβωσι καὶ κρίνωσι περὶ αὐτῆς, διὰ τῶν πολλαχόθεν δὲ οὕτω ἐξενεχθησομένων μετὰ μελέτην κρίσεων διευκολυνθῇ ἡ συναγωγὴ ὡς οἷόν τε δαψιλῶν καὶ βεβαίων πορισμάτων, χρησίμων εἰς τὸ ἔργον τῆς τε ἡμετέρας ἐκδόσεως καὶ τῆς γενικῆς ἐν καιρῷ ἀναθεωρήσεως.

Περὶ τῆς μελέτης δὲ ταύτης εἰδικῶς προκειμένου, παρακαλοῦμεν ὅπως ἐν ταῖς ἀδελφαῖς Ἐκκλησίαις ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ καὶ καθορισθῇ ἡ γνώμη αὐτῶν ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν ἐν τῷ συνημμένῳ ὧδε Σημειώματι περιεχομένων ὡρισμένων ἐρωτημάτων, ἵνα ἐν καιρῷ εὑρεθῶσι παρεσκευασμέναι πᾶσαι αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι πρὸς τὸν ἀπὸ συμφώνου καθορισμὸν τοῦ ὁριστικοῦ κειμένου τῶν λειτουργικῶν δέλτων.

Ὅθεν μετὰ χαρᾶς γράφομεν καὶ ἀνακοινούμεθα ταῦτα καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ περισπουδάστῳ Μακαριότητι καὶ τῇ κατ' Αὐτὴν Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ, πέμποντες ἅμα Αὐτῇ συγχρόνως τῇ παρούσῃ καὶ τὰ δύο ἀντίτυπα τῆς ὡς ἄνω μελέτης «Αἱ Τρεῖς Λειτουργίαι», ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς καὶ αὖθις Αὐτὴν ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι καὶ τὰ κράτιστα εὐχόμενοι, διατελοῦμεν

͵αϡλε΄ Σεπτεμβρίου ζ΄.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως **Φώτιος**.

Ἀριθ. Πρωτ. 763.

Σημείωμα ἐρωτημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὸ κείμενον τῶν λειτουργικῶν δέλτων.

1) Ἐν ταῖς εὐχαῖς, ταῖς ἐκφωνήσεσι καὶ τοῖς διακονικοῖς τοῦ κειμένου τῶν λειτουργικῶν δέλτων τίνες γραφαὶ κρίνονται προτιμητέαι τῶν σήμερον ἐν χρήσει;

2) Ὡς πρὸς τὰς τυπικὰς διατάξεις, αἵτινες, ὡς ἐξηγεῖται ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τῆς μελέτης τοῦ κ. Π. Τρεμπέλα, παρεισήχθησαν εἰς τὸ κείμενον τῶν λειτουργικῶν δέλτων μόλις κατὰ τὸ δεύτερον τέταρτον τοῦ 16ου αἰῶνος, τί κρίνεται μᾶλλον προκριτέον καὶ ἀκολουθητέον; Διατηρηθήσεται δη-

λονοῦν τὸ νέον τοῦτο καθεστώς, ἢ γενήσεται ἐπάνοδος εἰς τὸ παλαιότερον, καθ' ὃ ἡ διάταξις τῆς θείας λειτουργίας ὑπῆρχε κεχωρισμένη εἰς ἰδίαν αὐτοτελῆ ἔκδοσιν, προτασσομένων ἐνίοτε τῶν λειτουργικῶν κωδίκων, οἵτινες περιελάμβανον μόνον τὰς εὐχάς, τὰς ἐκφωνήσεις καὶ τὰ διακονικὰ μετὰ συντομωτάτων ἐπιγραφῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ βραχυτάτων ὁδηγιῶν, ἢ προτιμηθήσεται διαχάραξις μέσης τινὸς ὁδοῦ, προτασσομένων μὲν ἐκτενῶν τυπικῶν διατάξεων ἐν ἀρχῇ τῶν λειτουργικῶν δέλτων, παρεισαγομένων δὲ εἰς τὸ κείμενον αὐτῶν διατάξεων οὔτε τοσοῦτον ἐκτενῶν, οἷαι ἀπαντῶνται ἐν τοῖς νεωτέροις κώδιξιν, οὔτε ὅμως καὶ τῶν τοσοῦτον βραχειῶν τῶν εἰληταρίων καὶ παλαιῶν κωδίκων;

3) Ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν τυπικῶν τούτων διατάξεων ἐρωτᾶται, ποῖαι κατὰ τὰς σημειουμένας διαφόρους τῶν κωδίκων γραφὰς θεωροῦνται ἐπενεκτέαι μεταβολαὶ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς σελίδος 1 μέχρι 16 τῆς μελέτης τοῦ κ. Π. Τρεμπέλα δημοσιευομένην διάταξιν τοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου, ἵνα αὕτη συγχρονισθῇ πρὸς τὴν σημερινὴν πρᾶξιν;

Εἰδικώτερον δὲ ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐρώτημα ἐπερωτᾶται· Κρίνονται εἰσακτέοι εἰς τὸ κείμενον τῶν λειτουργικῶν δέλτων οἱ ἐν ταῖς σελίσι θ'-ι' τῆς Εἰσαγωγῆς τῆς μελέτης τοῦ κ. Τρεμπέλα σημειούμενοι διάλογοι μεταξὺ διακόνου καὶ ἱερέως, οἵτινες παρεισήχθησαν εἰς πολλοὺς τῶν νεωτέρων κωδίκων ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, καί, ψαλλομένων τοῦ Χερουβικοῦ καὶ τοῦ Κοινωνικοῦ, σημειωθήσονται καὶ τροπάριά τινα καὶ εὐχαί, ἵνα λέγωνται ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ, καὶ τίνα εἰσὶ ταῦτα, δεδομένου ὅτι ἐν τοῖς νεωτέροις κώδιξι κρατεῖ πλήρης ἀσυμφωνία κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα;

4) Τέλος ὁποία τις δέον ἵνα ἐπιτάσσηται ἀπόλυσις, ἀφοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο οὐ παρατηρεῖται σημφωνία πλήρης μεταξὺ τῶν κωδίκων;

Τὰ ἐρωτήματα ταῦτα δύνανται αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ ἐν αὐταῖς Θεολογικαὶ Σχολαὶ καὶ οἱ εἰδικοὶ λόγιοι ἵνα μελετήσωσιν, ὥστε ἐν μελλούσῃ ἐξετάσει τοῦ ζητήματος ὑπάρχειν πάντας παρεσκευασμένους, πρὸς καταρτισμὸν κειμένου λειτουργιῶν ἀνταξίου τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δυναμένου καθιερωθῆναι εἰς κοινὴν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν χρῆσιν, ἐπιτυγχανομένης τῆς ἐν πᾶσιν ὁμοιομόρφου παρὰ πάσαις ταῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις τελετουργίας τῆς θείας λειτουργίας καθ' ἁπάσας αὐτῆς τὰς λεπτομερείας.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἔγγραφον τῶν ἀρχιερέων (μαζπατᾶς) πρὸς τὸν Σουλτάνον Σουλεϊμὰν Β΄ περὶ ἀποκαταστάσεως εἰς τὸν θρόνον Καλλινίκου Β΄ [365]).

Συμφώνως πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν αἴτησιν τοῦ πατριαρχείου ΚΠόλεως, νὰ παραμείνῃ καὶ νὰ βεβαιωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ πρώην πατριάρχης κληρικὸς ὀνόματι Καλλίνικος.

26 Τζεμαζι-ουλ-εβέλ, 1100.

Ὁ κραταιός, εὐδαίμων καὶ εὔσπλαγχνος μεγαλειότατος Σουλτάνος μας νὰ ἦναι ὑγιής.

Οἱ δοῦλοί της ρωμηοὶ μητροπολῖται καὶ ἄλλοι φόρου ὑποτελεῖς πτωχοὶ ραγιάδες δηλοῦμεν ὅτι ἐνῷ ἀπό τινων ἐτῶν τὸ πατριαρχεῖόν μας εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ βάρος πολλῶν χρεῶν, καὶ ἐνῷ οὐδαμῶς ἠμποροῦμεν νὰ ἐξοφλήσωμεν αὐτά, οἱ πατριάρχαι ἐξεγειρόμενοι κατ' ἀλλήλων ἁρπάζουσιν ὁ εἷς ἀπὸ τοῦ ἄλλου τὴν πατριαρχείαν καὶ τοιουτοτρόπως αὐξάνουσι μὲν τὰ χρέη μας, προκαλεῖται δὲ ἡ καταστροφὴ τοῦ κατὰ τὸ θρησκευτικόν μας καθεστὼς ὑφισταμένου πατριαρχείου μας. Παραχωρηθείσης τῆς

---

365) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐν φωτοτυπίᾳ τοῦ πρωτοτύπου καὶ ἐν ἑλλ. μεταφράσει δημοσιεύει ὁ σεβ. Μ. Ἡλιουπ. Γεννάδιος ἐν τῷ ἄρτι ἐκδοθέντι Β΄ Μέρει τῆς Φωτιείου αὐτοῦ βιβλιοθήκης μετὰ σχετικῶν προεισαγωγικῶν (σ. 1 ἑξ. 113 ἑξ.). Ἐκ τῶν ὑπογραφομένων 15 ἀρχιερέων οἱ 13 εἶνε μητροπολῖται, 1 ἀρχ/πος (ὁ Λιτίτσης) καὶ 1 ἐπίσκοπος (ὁ Πλαταμῶνος). Τὸ ἔγγραφον τοῦτο συνετάχθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων διαμενόντων ἤδη ἐν ΚΠόλει καὶ ὄχι ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐφ' ὅσον « ὁ σουλτάνος Σουλεϊμὰν ὕδρωπι προσπαλαίων, ἀφεὶς τὴν Ἀδριανούπολιν κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν ἰατρῶν του, ἔρχεται εἰς ΚΠολιν»», ἔνθα καὶ ἀπέθανε (Ὑψηλ. 201. 209).

πατριαρχείας, κατόπιν κοινῆς συναινέσεως καὶ αἰτήσεως πάντων ἡμῶν, εἰς τὸν κληρικὸν τὸν ὀνομαζόμενον Καλλίνικον ἐξωφλήθησαν κατὰ τὸ δυνατὸν τά τε πρὸς τὸ δημόσιον χρέη τοῦ πατριαρχείου καὶ τὰ βακουφικὰ ὡς καὶ τὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς δανειστάς· τοιουτοτρόπως ἠλαφρύνθησαν τὰ χρέη μας, ἅπαντες δὲ διατελοῦμεν εὐχαριστημένοι καὶ εὐγνώμονες· οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὁ ἄλλοτε μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως γέρων κληρικὸς ὀνόματι Νεόφυτος ἐγένετο πατριάρχης· ἀλλ' ὁ εἰρημένος γέρων, ἀπόμαχος ὢν καὶ τυραννικός, δὲν ἠμπορεῖ νὰ διατηρῇ τὴν πατριαρχείαν, συνάμα δὲ ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας μας· πλὴν τούτου ὅτε ἐγένετο πατριάρχης ἐν Ἀδριανουπόλει συνῆψε χρέη φορτίων (πουγγείων) τεσσαράκοντα ἕως πεντήκοντα, εἰς ΚΠολιν δὲ ἐλθὼν προσεβλήθη ὑπὸ ἀσθενείας καὶ κατάκειται παράλυτος, ὡς ἐκ τούτου ἀδυνατεῖ νὰ πληρώνῃ τὴν τιμὴν τοῦ κρέατος εἰς τὸ ὀτζάκι (στρατ. σῶμα) τοῦ νῦν διορισθέντος Μποσταντζῆ καὶ νὰ δίδῃ τοὺς τόκους τῶν βακουφικῶν χρημάτων, εἰς ἐπίμετρον δὲ δαπανᾷ τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ὀρέξεις του. Ἐντεῦθεν προέκυψε τοῦτο ὅτι ἐγκατελείφθησαν οἱ δικαιοῦχοι μουσουλμᾶνοι, εἴτε τὰ πρὸς τοὺς ὀρτάδες (τάγματα) τῶν Γενιτσάρων εἴτε τὰ πρὸς τὰ βακούφια ὀφειλόμενα χρήματα. Ὅθεν ἐξεγερθέντες τὴν φορὰν ταύτην ὅλοι οἱ δικαιοῦχοι παρουσιάσθησαν εἰς ἡμᾶς τοὺς δούλους Αὐτῆς κραυγάζοντες: «τί γίνονται τὰ χρήματά μας, ἀπὸ ποῖον θὰ λάβωμεν τὸ λαβεῖν μας, τὸ πατριαρχεῖόν σας ἔμεινεν ἄνευ πατριάρχου», καὶ ἰσχυριζόμενοι ὅτι ὁ πατριάρχης ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ τι ἐπιτίθενται περισσότερον καθ' ἡμῶν· ὡς ἐκ τούτου ἐξ ἡμῶν ἄλλοι μὲν ἐκρύβησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἄλλοι δὲ ἔμειναν ἐντὸς τοῦ πατριαρχείου καὶ ἡ κατάστασίς μας ἑπομένως χειροτερεύει καὶ καθίσταται ἐλεεινή. Ἕνεκα πάντων τούτων ὑποβάλλομεν εἰς τὸν Σουλτάνον μας τὴν ἑξῆς ἱκεσίαν καὶ παράκλησιν: νὰ δοθῇ σουλτανικὴ ἄδεια νὰ γίνῃ καὶ πάλιν πατριάρχης μας ὁ πρώην πατριάρχης ὁ ὀνόματι Καλλίνικος κληρικός, ὡς κατὰ πάντα ἱκανὸς καὶ ἄξιος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας μας καὶ μέλλων παντοιοτρόπως νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρέη μας».

Σημ. Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον, ἐν τῷ φωτοτυπώματι τοῦ πρωτοτύπου, φέρει τὰς ἑξῆς κατὰ σειρὰν 15 ἀρχιερατικὰς ὑπογραφάς: Ἡρακλείας ***Νεοφύτου***, Νικομηδείας ***Μελετίου***, Χαλκηδόνος ***Γαβριήλ***, Θεσσαλονίκης ***Μεθοδίου***, Ἀδριανουπόλεως ***Κλήμεντος***, Τορνόβου ***Ἀθανασίου***, Φιλιππουπόλεως ***Νεοφύτου***, Ἀγχιάλου ***Δανιήλ***, Διδυμοτείχου ***Νεκταρίου***, Δρύστρας ***Παρθενίου***, Μελενίκου ***Διονυσίου***, Λιτίτσης ***Παλλαδίου***, Δράμας ***Δαμασκηνοῦ***, Αἴνου ***Γεδεὼν*** καὶ Πλαταμῶνος ***Ἰωαννικίου***.

52) ΝΕΟΦΥΤΟΣ Δ΄

«1688, Νοέμβριος 27, ἔβαλε καβάδι ὁ κὺρ Νεόφυτος Ἀδριανουπόλεως διὰ τὸ πατριαρχεῖον, διὰ νὰ τὸν στερήσῃ ὁ Καλλίνικος τῆς ἐπαρχίας του ἀδίκως, διὰ τῆς συναινέσεως δέ τινων ἀφρόνων, καὶ ἐγένετο ζημία ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα πουγγία». Ταῦτα κατὰ τὸν Καρυοφύλλην. Καισάριος ὁ Δαπόντε ἀναφέρει ὅτι «τότε (= ἀορίστως) καὶ ὁ κὺρ

Νεόφυτος μητροπολίτης Ἀδρ/πόλεως μὲ τὸ μέσον ἑνὸς σουλτάνου ἀδελφοῦ τοῦ Χάνη, ὁποῦ εὑρέθη εἰς τὴν Ἀδρ/πολιν, ἐπῆρε τὸ πατριαρχεῖον». Κατὰ τὸν «κατάλογον» τοῦ ἀνωνύμου, «ὁ κὺρ Κ. μὲ τὸ νὰ ἔξωσε τὸν Ἀδρ/ πόλεως Νεόφυτον ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του καὶ νὰ τὴν ἔδωσε τὸν Κλήμεντα Χαλκηδόνος παρὰ κανόνα, ἔλαβε τὸ πατριαρχεῖον ὁ Ν. Ἀδρ/πόλεως καὶ ἐμετετέθη εἰς Ἀδρ/πολιν....». Συνεχίζων ὁ Καρυοφύλλης σημειοῖ: «Δεκέμβριος 6, ἐξήλθομεν καὶ ἀπήλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ, διὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ κὺρ Νεοφύτου, μετὰ τῶν ἀρχιερέων. — 13, εἰσήλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ. — 15, ἔγινεν ἡ μετάθεσις τοῦ κὺρ Νεοφύτου». Κατὰ ταῦτα ἡ μὲν καβαδιφορία καὶ συνεπῶς ἡ ἀπὸ μέρους τῆς πολιτείας ἀναγνώρισις τοῦ πρ. Ἀδρ/πόλεως Νεοφύτου ὡς πατριάρχου ΚΠόλεως ἐγένετο τῇ **27 Ν/βρίου 1688**, ἡ δὲ μετάθεσις αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, καὶ συνεπῶς ἡ ἐκκλ/κὴ ἀναγνώρισις αὐτοῦ, τῇ **15 Δ/βρίου ἰ. ἔτους.** Ἀδείᾳ καὶ προτροπῇ αὐτοῦ, ἐν Ἀδρ/πόλει ἔτι διαμένοντος, διενηργήθη τῇ 7 Ἰανουαρίου 1689 ἡ εἰς τὴν μ/λιν τῆς ΦΠόλεως μετάθεσις τοῦ μ. Διδυμοτείχου Νεοφύτου. Τῇ 14 ἰ. μ. καὶ ἔτους — κατὰ τὸν Καρυοφ. — «ἐξήλθομεν τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ τοῦ Νεοφύτου. — 21, ἤλθομεν εἰς τὸ σπῆτι. — 22, ἐμβῆκεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ὁ κὺρ Νεόφυτος» [366]).

Ἡ πατριαρχεία αὐτοῦ ὑπῆρξε βραχυχρόνιος, καὶ οἱ λόγοι πολλοί, τὸ γῆρας πρὸ παντὸς καὶ ἡ ἀσθένεια. «Ὁ εἰρημένος γέρων (Ν.), ἀπόμαχος ὢν καὶ τυραννικός, δὲν ἠμπορεῖ νὰ διατηρῇ τὴν πατριαρχείαν, συνάμα δὲ ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας μας· πλὴν τούτου, ὅτε ἐγένετο πατριάρχης ἐν Ἀδρ/πόλει, συνῆψε χρέη πουγγίων 40 ἕως 50, εἰς ΚΠολιν δὲ ἐλθὼν προσεβλήθη ὑπὸ ἀσθενείας καὶ κατάκειται παράλυτος, ὡς ἐκ τούτου ἀδυνατεῖ νὰ πληρώνῃ τὴν τιμὴν τοῦ κρέατος εἰς τὸ ὀτζάκι τοῦ νῦν διορισθέντος Μποσταντζῆ καὶ νὰ δίδῃ τοὺς τόκους τῶν βακουφικῶν χρημάτων, εἰς ἐπίμετρον δὲ δαπανᾷ τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ὀρέξεις του...». Οὕτω πως ἐδικαιολόγουν οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ν. ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Καλλινίκου, ὅπερ καὶ ἐπέτυχον. Κατὰ τὸν Ὑψηλάντην, «ἐξοῦται ὁ πατριάρχης Ν. τῇ συνεργείᾳ τῶν ἀρχιερέων, δυσμενῶς ἐχόντων κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπιπήδησιν....». Καὶ ἐξοῦται πότε; Αἱ σχετικαὶ ἀναγραφαὶ παρατείνουσι τὴν πατριαρχείαν τοῦ Ν. ἐπὶ μῆνας πέντε (Μ. Ἀθην.) ἢ τέσσαρας (Θαλασσ.) ἢ τρεῖς (Δημαρ.—Ὑψηλ.—Καλλίν. Δ') ἢ ἐπὶ «ἡμέ-

366) *Δελτίον* ὡς ἀνωτ. σ. 314. 315.— *Σάθα* Γ' 41.— **Band.** 1003.— ***Α. Κεραμέως*** ἱερ. βιβλ. Α. 348.

ρας ἱκανάς» (κατάλ. ἀνων.). Ὁ Καισάριος Δαπόντε ἀναφέρει ὅτι «ἐκίνησεν ὁ κὺρ Ν. ἀπὸ τὴν Ἀδρ/πολιν μόνον μὲ δύο ἀρχιερεῖς καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀρχιερεῖς ἀπέμειναν μετὰ τοῦ Καλλινίκου καὶ ἀφοῦ ἐπέρασαν **δύο μῆνες** ἔκαμαν πατριάρχην πάλιν τὸν Κ. καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Πόλιν». Φυσικὴ καὶ ἀβίαστος ἀνάγνωσις τῶν γραμμῶν τούτων τοῦ Δαπόντε ὑποχρεοῖ ἡμᾶς ὅπως τὸ διάστημα τῶν ὡς ἄνω δύο μηνῶν ὑπολογίσωμεν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐξ Ἀδρ/πόλεως ἐκκινήσεως τοῦ Ν. πρὸς τὴν Πόλιν. Γνωστοῦ δὲ ἤδη ὄντος ἀπὸ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Καρυοφύλλη ὅτι ὁ Ν. ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀδρ/πόλεως τῇ 14 Ἰανουαρίου 1689, ἕπεται ὅτι μετὰ δύο μῆνας ἐξώσθη ὁ Ν. ἀπὸ τοῦ θρόνου. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει τὸ ζήτημα τοῦτο θεωρητέον λελυμένον διὰ τῆς ἀπὸ 7 ***Μαρτίου ἰ. ἕ.*** σουλτανικῆς ἐγκρίσεως περὶ ἐπαναφορᾶς τοῦ Κ. εἰς τὸν θρόνον διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Νεοφύτου. Ὑποτίθεται ὅτι οὗτος ἐφησύχαζεν ἔκτοτε ἐν ΚΠόλει καὶ ὅτι μετ' οὐ πολύ, ὡς γεγηρακὼς ἤδη καὶ πάσχων ἐκ παραλυσίας, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῇ [367]).

* * *

Γ' Περιληπτικὸς χρονολογικὸς κατάλογος

(ιζ' αἰών).

27) ***Νεόφυτος Β'*** (α')	ἀρχὰς Φεβρουαρίου 1602 — περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1603.
— ***Ματθαῖος Β'*** (γ')	πατριαρχεία ὀλιγοήμερος κυμαινομένη μεταξὺ Ἰανουαρ. καὶ Φεβρ. 1603.
28) ***Ραφαὴλ Β'***	Φεβρ. 1603 — α' 15 θήμερον 8/βρ. 1607.
— ***Νεόφυτος Β'*** (β')	15 8/βρ. 1607 — 8/ρίου 1612.
29) ***Κύριλλος Α'*** (α')	Κατὰ 8/βριον 1612. Διετέλεσεν ἐπιτηρητὴς
—	τοῦ θρόνου περὶ τὸν ἕνα μῆνα.
30) ***Τιμόθεος Β'***	τέλη 8/βρίου ἢ ἀρχὰς Ν/βρίου 1612 3 Σ/βρ. 1620.
—	Χηρεία τοῦ θρόνου δίμηνος.

---

367) ***Σάθα*** Γ' 42. 515.— ***τοῦ αὐτοῦ*** Νεοελλ. φιλολογία ὡς ἀνωτ. σ. 353.— ***Μ. Ἀθ.*** Γ' 483.— ***Ὑψηλ.*** 201. 202.— ***Μαθᾶς*** 223.— ***Βυζαντ.*** Β' 539.— ***Γεδεὼν*** 608 — ***τοῦ αὐτοῦ*** Νεόφυτος Μ. Ἀδρ/πόλεως. ΚΠολις 1913.— ***Δυοβ.*** 91.— ***Θαλασσ.*** 23.— ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Δ' 399.— ***Παράρτ.*** Κ-ΚΒ' τόμ. ὡς ἀνωτ. σ. 116.— Le Quien Ι' 346.— Vailhé 1311.— ***Ὀρθοδ.*** Γ' 32.— ***Θεολ.*** Δ. 181.— ***Ἡλ. Γενν.*** ὡς ἀνωτ. Α. 197. 208. 214 Β' 1. 2. 6. 10. 11. 113 ἑξ.— ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** ΙΗ' 201.— ***Πατμ.*** βιβλιοθ. ***Ἰ. Σακελλ.*** 315.— N. Iorga Byzance κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 214.

— ***Κύριλλος Α'*** (β')	4 Ν/βρ. 1620 — 12 'Απριλ. 1623.
31) ***Γρηγόριος Δ'***	12 'Απρ. 1623 — 18 'Ιουνίου 1623.
32) ***Ἄνθιμος Β'***	18 'Ιουνίου 1623 — 22 Σ/βρ. 1623.
— ***Κύριλλος Α'*** (γ')	22 Σ/βρ. 1623 — 4 8/βρίου 1633.
33) ***Κύριλλος Β'*** (α')	4 — 11 8/βρίου 1633.
— ***Κύριλλος Α'*** (δ')	11 8/βρ. 1633 — 25 Φεβρ. 1634.
34) ***'Αθανάσιος Γ'*** (α')	25 Φεβρ. 1634 — πατριαρχεία τεσσαρακονθήμερος — ἄρα μέχρις ἀρχῶν 'Απριλίου.
— ***Κύριλλος Α'*** (ε')	ἀρχὰς 'Απριλίου 1634 — α' δεκαήμερον Μαρτίου 1635.
— ***Κύριλλος Β'*** (β')	α' δεκαήμερον Μαρτίου 1635 — κατὰ τὰ μέσα 'Ιουνίου 1636.
35) ***Νεόφυτος Γ'***	μέσα 'Ιουνίου 1636 — πιθανῶς μέχρι 5 Μαρτ. 1637.
— ***Κύριλλος Α'*** (στ')	πιθανῶς 5 Μαρτ. 1637 — 20 'Ιουνίου 1638.
— ***Κύριλλος Β'*** (γ')	20 'Ιουνίου 1638 — τέλη 'Ιουνίου 1639.
36) ***Παρθένιος Α'***	1 'Ιουλίου 1639 — πρὸ τῆς 8 Σ/βρ. 1644.
37) ***Παρθένιος Β'*** (α')	8 Σ/βρ. 1644 — 16 Ν/βρ 1646.
38) ***'Ιωαννίκιος Β'*** (α')	16 Ν/βρ. 1646 — 29 8/βρ. 1648.
— ***Παρθένιος Β'*** (β')	29 8/βρ. 1648 — 16 Μαΐου 1651.
— ***'Ιωαννίκιος Β'*** (β')	ἀρχὰς 'Ιουνίου 1651 — μέσα 'Ιουνίου 1652.
39) ***Κύριλλος Γ'*** (α')	μέσα 'Ιουνίου 1652 — Παραμονὴ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὀκταήμερος.
— ***'Αθανάσιος Γ'*** (β')	γ' δεκαήμερον 'Ιουνίου 1652. Πατριαρχεία δεκαπενθήμερος.
40) ***Παΐσιος Α'*** (α')	ἀρχάς, ἴσως 9 'Ιουλίου 1652 — ἀρχὰς 'Απριλίου 1653.
— ***'Ιωαννίκιος Β'*** (γ')	α' δεκαήμερον 'Απριλ. 1653 — ἀρχὰς Μαρτίου 1654.
— ***Κύριλλος Γ'*** (β')	ἀρχὰς Μαρτίου 1654. Παραμονὴ ἐπὶ τοῦ θρόνου 14ήμερος
— ***Παΐσιος Α'*** (β')	μετὰ τὰ μέσα Μαρτ. 1654 — Μαρτίου 1655.
— ***'Ιωαννίκιος Β'*** (δ')	Μάρτιος 1655 — μετὰ τὰ μέσα 'Ιουλίου 1656.
41) ***Παρθένιος Γ'***	26 'Ιουλίου 1656 — 24 Μαρτίου 1657.
—	Χηρεία τοῦ θρόνου μηνιαία.
42) ***Γαβριὴλ Β'***	23 'Απριλίου 1657 — Πατριαρχεία ὀκταήμερος.

43) ***Παρθένιος Δ'*** (α')	1 Μαΐου 1657 — σχεδὸν μέχρι τέλους Ἰουνίου 1662.
44) ***Διονύσιος Γ'***	29 Ἰουνίου 1662 — 21 8/βρ. 1665.
— ***Παρθένιος Δ'*** (β')	21 8/βρ. 1665 — 9 Σ/βρ. 1667.
45) ***Κλήμης***	9 Σ/βρ. 1667 — Δὲν ἀνεγνωρίσθη ἐκκλ/κῶς.
—	Χηρεία τοῦ θρόνου οὐσιαστικὴ μέχρι 5 Ἰανουαρ. 1668.
46) ***Μεθόδιος Γ'***	5 Ἰανουαρ. 1668 — ἀρχῶν Μαρτ. 1671.
— ***Παρθένιος Δ'*** (γ')	ἀρχὰς Μαρτ. 1671 — μέχρις 7 Σ/βρ. ἰ. ἔ.
—	Δίμηνος οὐσιαστικὴ χηρεία τοῦ θρόνου (7 Σ/βρ. 1671.—7 Ν/βρ. ἰ. ἔ.).
47) ***Διονύσιος Δ'*** (α')	8 Ν/βρ. 1671 — οὐσιαστικῶς μέχρι 25 Ἰουλίου 1673 καὶ τυπικῶς μέχρι πρὸ τῆς 14 Αὐγ. ἰ. ἔ.
48) ***Γεράσιμος Β'***	14 Αὐγ. 1673 — Δ/βρίου 1674.
— ***Παρθένιος Δ'*** (δ')	1 Ἰανουαρίου 1675 — πιθανῶς μέχρι τῆς 29 Ἰουλίου 1676.
— ***Διονύσιος Δ'*** (β')	29 Ἰουλίου 1676 — οὐσιαστικῶς μέχρι τῆς 29 Ἰουλ. 1679 καὶ τυπικῶς μέχρι 2 Αὐγ. ἰ. ἔ.
49) ***Ἀθανάσιος Δ'***	Παραμονὴ ἐπὶ τοῦ θρόνου 12ήμερος, ἤτοι 30 Ἰουλ. — 10 Αὐγ. 1679.
50) ***Ἰάκωβος*** (α')	10 Αὐγ. 1679 — 30 Ἰουλίου 1682.
— ***Διονύσιος Δ'*** (γ')	30 Ἰουλ. 1682 — 10 Μαρτ. 1684.
— ***Παρθένιος Δ'*** (ε')	10 Μαρτ. 1684 — 20 Μαρτ. 1685.
— ***Ἰάκωβος*** (β')	20 Μαρτ. 1685 — περὶ τὰ τέλη Μαρτ. 1686.
— ***Διονύσιος Δ'*** (δ')	περὶ τὰ τέλη Μαρτ. 1686 — 12 8/βρ. 1687.
— ***Ἰάκωβος*** (γ')	12 8/βρ. 1687 — 3 Μαρτ. 1688.
51) ***Καλλίνικος Β'*** (α')	3 Μαρτ. 1688 — 27 Ν/βρ. ἰ. ἔ.
52) ***Νεόφυτος Δ'***	27 Ν/βρ. 1688 — 7 Μαρτ. 1689.
— ***Καλλίνικος Β'*** (β')	7 Μαρτ. 1689 — Ἰουλίου ἢ μᾶλλον Αὐγ. 1693.
— ***Διονύσιος Δ'*** (ε')	Αὔγουστος 1693 — Ἀπριλίου 1694.
— ***Καλλίνικος Β'*** (γ')	Ἀπρίλιος 1694 — 8 Αὐγ. 1702.

***

Συμπλήρωσις τῶν περὶ Γενναδίου Β' ἐν ἀρχῇ σημειωθέντων.

Ἡ συνεχιζομένη ἔκδοσις τῶν «*ἁπάντων Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου*» 368), διανοίγουσα νέας ὁδοὺς διευκολυνούσας τὴν βαθυτέραν γνωριμίαν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, συμπληροῖ ἰδιαιτέρως καὶ ὅσα σημεῖα χρονολογικῆς φύσεως ἐνδιαφέρουσι τὴν ἡμετέραν μελέτην ἀναφορικῶς πρὸς τὸ τρισσὸν τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ. Ὡρισμένα μάλιστα μέρη τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, οἷα τὰ ἐν ἰδιαιτέροις §§ κατωτέρω σημειούμενα, ὑποβοηθοῦσιν ἡμᾶς ἁπτότερον εἰς ἀκριβέστερον καθορισμὸν τοῦ χρόνου δύο ἐκ τῶν τριῶν πατριαρχειῶν τοῦ Γενναδίου καὶ συνεπῶς εἰς ἀνάλογον διόρθωσιν τῶν ἀναγραφεισῶν ἀρχικῶς ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει σχετικῶν χρονολογιῶν.

§ 1. «.... ὁ πόλεμος συνεστήκει.... κἀγὼ μὲν ᾤμην πολέμιον εἶναι τὸν ψηλαφῶντα, ἦσθα δὲ ὁ ποθούμενος (= ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Σχολαρίου Θεόδωρος Σοφιανός)· καὶ αὐτίκα μὲν τὴν τῶν ἐχθρῶν συνδιεφεύγομεν ῥύμην, τῇ δ' ἐπιούσῃ συνηλισκόμεθα. Τότε τοίνυν οὐ μόνος ἐγὼ τῆς σῆς ἀπολέλαυκα καρτερίας, τὸ μὴ καταπεσεῖν τῷ βάρει τῆς συμφορᾶς καὶ λόγοις ψυχαγωγούμενος καὶ ἔργοις παρακαλούμενος, ἀλλὰ καὶ τοῖς συναιχμαλώτοις (πολλοὶ δ' ἦσαν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἡμῖν συντεταγμένοι δεσπότην) φάρμακον ἐγένου μέγα τοῦ πάθους.... Καὶ ἐλευθέρους μὲν αὐτίκα τὴν μητέρα μετὰ Θεοῦ δοῦλος ὢν ἔτι, συναπήλλαττες δ' ἂν ἐμὲ τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν εἴ σοι πειθόμενον εἶχες· ἀλλ' ἦν ὡς ἔοικεν ἄφυκτα.... Ἐπεὶ δὲ σὲ μὲν ὁ Θεὸς ἠλευθέρου..., ἡμᾶς δὲ ἐν ἐλευθερίας προσχήματι λαβύρινθοι συμφορῶν εἶχον αὖθις, οὐκ ἠνείχου διΐστασθαι πάσχοντος τοῦ πατρὸς οὐδ' ἠγάπησας τὰ σαυτοῦ πράττειν σὺν ἀσφαλείᾳ, ἀλλὰ πάνθ' ἡμῖν συνδιαφέρειν ἑλόμενος, τὸ μὲν ἰδίᾳ πράττων τι καλὸν ἡμῖν ἐκινδύνευες, τὸ δὲ συνεκινδύνευες, ὁσημέραι ἄχρι δὴ καὶ τῆς εἰς τὸν ἱερὸν Ἄθω παραδόξου μετακομιδῆς ἡμῶν τουτονί... Ἐβούλου μὲν ἀπολείπειν ἡμᾶς ἐνταῦθα Θεῷ προσέχειν προσηρημένους καὶ ὀψὲ τῆς ποθουμένης ἡσυχίας εἰληφότας καιρὸν καὶ τὸν τῷ καιρῷ προσήκοντα τόπον....» 369).

---

368) Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ ἔργου ἐν τῷ τέλει τῆς σημ. 1.— Ἐκ τῶν *ὀκτὼ* τόμων ἐξεδόθησαν μέχρι σήμερον οἱ ἕξ.— Ὅρα καὶ *Θεολογίαν* Ζ' (1929). σ. 180.— *Ὀρθοδοξίαν* Ε' (1930) σ. 545.— Les oeuvres pastorales de Gennade Scholarios par M. Jugie ἐν Echos d'Orient ann. 38 (1935) φ. 151.— N. Iorga Byzance κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 34. 80. 92.

369) Τὸ ἀπόσπασμα εἶνε εἰλημμένον ἐκ τοῦ «Ἐπιταφίου τῷ μακαρίῳ *Θεοδώρῳ τῷ Σοφιανῷ*, ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου ταφέντι, ὃν εἶπεν ἐξ ὑπογείου ὁ θεῖος αὐτοῦ *Γεννάδιος μοναχὸς* ἐπὶ τῷ τάφῳ, Σεπτεμβρίου κη' στ҃ϡξε' (=1456) ἔτους». (*Γενν. τοῦ Σχολ.* ἅπαντα κλπ. τόμ. Ι. σ. XXXV. XLIX. 279. 280).

§ 2. «.... τὸ δὲ καὶ εἰς ἐπισκόπου τάξιν ἐλθεῖν οὔ φημι τί παθόντα καὶ πῶς βιασθέντα, πότερον χειρῶν ἢ λόγων πολὺ βιαιοτέρων δυνάμει καὶ τοῦ βάθους ἁπτομένων τῆς συνειδήσεως· οὐ γὰρ τολμῶ τι λέγειν κατὰ τῆς βιασαμένης δυνάμεως καὶ τῆς ἐκεῖθεν συμπεπλεγμένης ἀκολουθίας, εἴπερ οὐδεὶς ἔχει κατ' οὐδενὸς ἐξουσίαν ᾧ μὴ δεδομένον ἐστὶν ἄνωθεν.... Πολλοὶ μὲν ἄλλοι καθ' ἑκάστην ἀπηλλάττοντο τὴν ἡμέραν, ρυομένων αὐτοὺς τῶν μηδ' ὅπως καλοῖντο πρόσθεν ἐπισταμένων· ἐγὼ δὲ μάταιον ἄχθος ἐν ταῖς τῶν κεκρατηκότων χερσὶν ἦν· ἅπαξ τῶν φίλων δεηθείς, εἶτα μὴ βουλομένων, Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέψαι. Οἱ δὲ χρημάτων μὲν οὐκ ἐωνοῦντο μετρίων, ὡς ἂν που λαθὼν τὰς κοινὰς συμφορὰς μετὰ τῶν ἐμῶν ἁμαρτιῶν ἀνακλάωμαι, τῷ δὲ δεσπότῃ τούτῳ κρυπτόμενον ἐφανέρουν, αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι βοῶντες, ὃν χρὴ τῶν ἡμετέρων ἐπιτροπεύειν ψυχῶν, μέχρις αἰθέρος ἀναβιβάζοντες τοῖς ἐπαίνοις οἷς ἐχρῆν λανθάνοντα σώζειν.... Καὶ ἡρπαζόμην εὐθὺς ἐκ πλείονος διαστήματος καὶ εἰσέρχομαι μὲν τὴν πόλιν δυστυχέστερον ἢ ὅτε ἐξηγήμην, αὐτοῦ κομίζοντος τοῦ δεσπότου, μονῆς δὲ ἄρχειν ἐρήμου πάντων καὶ καταπεπατημένης κελεύομαι καὶ μοναχῶν ἐλευθερωτὴν γίνεσθαι τῶν συνεσομένων, ἄνευ χρημάτων.... εἶτα οἰκοδομεῖν ἀναγκάζομαι καὶ ναοὺς ἐγείρειν ἀνατετραμμένους.... εἶτα σύνοδος ἐπισκόπων πολλῶν, τῶν μὲν ἐξ Ἀσίας τῶν δὲ ἐξ Εὐρώπης συνερρυηκότων, καὶ ψήφοις κἀγὼ πρῶτα μὲν διάκονος, εἶτα πρεσβύτερος, εἶτα ἐπίσκοπος καὶ πατριάρχης· τὰ γὰρ ἐν μέσῳ παρίημι κατὰ τοὺς περὶ ταῦτα νόμους τετελεσμένα καὶ πρὸ τούτων ἐνστάσεις ἐμοῦ καὶ δάκρυα καὶ χρόνου τριβήν, μᾶλλον δὲ πάντα παραδραμών, τὰ μετὰ τὴν καθιέρωσιν λέγω.... Καὶ διὰ τοῦτο οὐ πόρρω που τῶν θορύβων ἐκείνων καὶ τῶν κινδύνων ἐκείνων ἐσπούδασα γίνεσθαι καὶ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν προὔργου ζητεῖν, καίτοι γε εἶργε μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν ὀργῇ τοῦ πείθειν ἀπεγνωκώς, καὶ οἷς ἐχρῆτο συμβούλοις, ἄκοντα δὲ κατέσχεν ὡρμημένον πολλάκις ἀναχωρεῖν.... Τὸ δὲ μήτ' ὠφελεῖν ἔχειν καὶ συγκαταβλάπτεσθαι κινδυνεύειν αἰωνίως ἀποτρεπόμεθα, διὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν ἰδιοπράγμονα τὸν ἡμέτερον βίον μεταστῆναι δεῖν ἔγνωμεν.... αἰνίγματι γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ τοῦτ' ἴσχυεν, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἡμῖν κατεπράξαντο γράμμασιν οἱ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἴτιοι δράματος, μήτε ζητήσαντος ἐμοῦ, μήτε μνησθέντος, ἀλλὰ καὶ βουλομένου μᾶλλον ἀποφυγὴν ἔχειν τὸ μὴ τοῖς χριστιανῶν ἀρέσκειν νομίμοις ἐπίσκοπον τῶν δούλων τινὰ γίνεσθαι, ἀλλ' οἴκοθεν οἱ χριστιανοὶ τοῦτ' ἔπραττον εἰδότες τὸν νόμον, ταύτην ἡ τοῦ δεσπότου γνώμη καθάπαξ ἠκύρωσε νῦν οὔτ' ἐξιέναι που δύνασθαι συγχωροῦσα οὔτ' ἰδιοπραγμονεῖν ἐπιτρέπουσα, οὐκ ἀφ' αὑτῆς, εἰ δὲ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ ταῖς τῶν χριστιανῶν βοαῖς πειθομένη, οἰομένων τι κερδαίνειν ἐκ τῆς ἡμετέρας πικρίας....» 370).

---

270) Ἐκ τοῦ ἔργου « † ***Γενναδίου τοῦ πατριάρχου*** ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως καὶ τῇ παραιτήσει τῆς ἀρχιερωσύνης. † Ἐγράφη ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου ἐν ΚΠόλει» τέλη τοῦ 1454 ἢ ἀρχὰς τοῦ 1455. Τὸ ἔργον σπουδαιότατον διὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ Σχολαρίου, καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὰ προηγηθέντα καὶ ἐπακολουθή-

§ 3. «.... διὸ καὶ τὸν βραχὺν μὲν τοῦτον, πολυώδυνον δὲ τῆς ἀκουσίου ποιμαντικῆς καιρὸν ἐσπουδάσαμεν εἴ τι ἦν δυνατόν.... Διὸ τοῖς δυναμένοις ἡμᾶς ἀπαλλάττειν τοῦ φορτίου τούτου μετὰ Θεοῦ γράψαντες ἐδηλώσαμεν, ὡς οὐκέτι ἀνεκτὸν ἡμῖν, καὶ δεῖ αὐτοὺς τῶν ὑπολοίπων φροντίζειν εἰς ὅσον ἂν δύναιντο· τὸ γὰρ ἡμέτερον οὐκ εἰς μακρὰν τέλος ἕξειν. Δύο μῆνες παρῳχήκεσαν ἤδη καὶ προθεσμίαν σφίσιν δεδώκαμεν τὴν παροῦσαν ἡμέραν. Ἀλλὰ συμβουλευσάντων αὐτῶν, τὴν προθεσμίαν ὑπερπηδῶμεν ἑκόντες· οὐδὲν γὰρ διαφέρειν φασὶ καὶ μετὰ δεύτερον μῆνα τὸ αὐτὸ πράττειν σὺν πλείονι τῇ περὶ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἀσφαλείᾳ, καλῶς λέγοντες. Ἀρχὴ μὲν δὴ σήμερον τοῦ δεκάτου μηνός, εἰ δὲ μὴ καὶ τάχιον, ἀλλ' ἡ τὴν ἀρχιερωσύνην δοῦσα τὸν πέρυσι χρόνον ἡμέρα τοῦ φωτισμοῦ ὅσον οὔπω προσδοκωμένη κατὰ περίοδον ἑνὸς ἔτους, ἰδιώτας ἡμᾶς ὄψεται καὶ ἐν τῷ τῆς ταπεινώσεως σχήματι....»[371]).

§ 4 «... σὲ μὲν οὖν (=τὴν πατρίδα, τὴν πόλιν), ἔφυγον διὰ ταῦτα καὶ ἠρνησάμην .... καὶ φεύγοιμ' ἂν διηνεκῶς ἂν μή τις ἰσχυροτάτη πασῶν ἀνάγκη πείσῃ τὸ συνειδὸς ἢ βιάσηται τὴν προαίρεσιν.... Καὶ ἡμεῖς ἅπαξ μὲν ἑκουσίως ἀπειπάμεθα τοῖς τοῦ κόσμου θορύβοις καὶ τοῖς καλοῖς ὁμοῦ..., ἐφύγομεν δὲ καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, ὅς, ᾔδει μόνος, συνέκλειε τὸν οὐκ εὐτυχῆ θρόνον καὶ τὰ συνημμένα τούτῳ δεινά, ὧν οὐδεὶς ἐλευθέραν ἔχων ψυχὴν ἀνάσχοιτ' ἂν ἑκουσίως· ἡ δὲ σὴ συμφορὰ καὶ τὸν τῆς φυγῆς ἡμῖν σκοπὸν ἄπρακτον δείκνυσι σχεδὸν πανταχοῦ· τὸ μὲν γὰρ ἱδρῦσαι τὸν θρόνον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος καὶ ὅσα τῷ θρόνῳ σύνεστιν, οὐδενὸς ἦν πλὴν ἡμῶν καὶ τῆς θεόθεν ἡμῖν δεδομένης παρασκευῆς, εἰρήσθω δὲ σὺν αὐτῷ· διὸ καὶ ἄκοντες μέν, ἠνεσχόμεθα δ' ὅμως, Θεὸν εἶναι πεισθέντες τὸν συνελαύνοντα, ὃν συνῄδειμεν ἡμῖν συνειδέναι μήτ' ἐπιθυμήσασί ποτε τοιούτου χρήματος ἐν τοῖς προτέροις καιροῖς, μήτε πολλάκις δεηθέντων πεισθεῖσι... καὶ νῦν τὸν θρόνον ἑκουσίως φυγόντες διαμαρτάνομεν ἄκοντες τῶν ἐν ὅλῳ σχεδὸν τῷ βίῳ προτεθειμένων...»[372]).

σαντα τὴν α' αὐτοῦ πατριαρχείαν. (*ἔνθα. ἀνωτ.* Ι' XVIII. IV' 223. 224. 225. 226. 228. Ὅρα καὶ ***Σ. Λάμπρου*** Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακὰ τόμ. Β' σ. 151).

371) Ἐπιστολὴ βραχεῖα, τὸ πρῶτον ἐκδιδομένη, γραφεῖσα δὲ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ἐν τῇ ὡς ἄνω 3 σημ. ἔργου, κατὰ 8/βριον τοῦ 1455. Προσφωνεῖται οὕτως: « † ***Ὁ ταπεινὸς μοναχὸς Γεννάδιος ἐλέῳ Θεοῦ πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁπάντων τῶν Χριστοῦ πενήτων*** πᾶσι τοῖς τῷ παρόντι ἐντευξομένοις εὐλογίαν ἐκ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ πηγῆς καὶ εἴδησιν τῶν ἡμετέρων ὥστε δι' εὐχῆς καὶ σπουδῆς πάντων τὰ τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, αὐτοῦ κατανεύοντος, οἴκτῳ ἡμετέρῳ προνοηθῆναι». (***ἔνθ. ἀνωτ.*** Ι' XXXIX IV' 232. 233).

372) Τὸ ἔργον ἐπιγράφεται: « † ***Γενναδίου*** θρῆνος· Ἰουνίου κ' ἰνδικτιῶνος ὀγδόης· (=δηλ. 1460)· ἐν τῷ ὄρει τοῦ Μενοικέως, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Τιμίου Προδρόμου», πρὰ τὰς Σέρρας· (***ἔνθ. ἀνωτ.*** Ι' XVIII. XXV. XLIX. 290. 292). Τὸ ἔργον σπουδαιότατον ἀναφερόμενον εἰς ἱστορικὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Σχολαρίου καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἁλώσεως.

§ 5 «Διεθέμεθα μὲν ἐκεῖθεν μέλλοντες ἐξιέναι, οὐδ' ἄνευ θείας προνοίας· εἰς δὲ τὴν ποθουμένην καταντήσαντες ἡσυχίαν, τῷ ἐλευθερώσαντι Θεῷ μικρὰν ἀφοσιούμεθα χάριν..... Οὐδὲ λόγῳ ῥητὰ οὐδὲ διανοίᾳ χωρητὰ τοῖς εἰδόσιν ὅσα δεύτερον ἔτος ἤδη ὁ πονηρὸς ἐτερατεύσατο δαίμων, ἐκσταίη ἄν τις ἐπὶ νοῦν ταῦτα βαλόμενος.... Παραμυθεῖται δ' ἡμᾶς ὁ τῶν χριστιανῶν εὐσεβὴς ζῆλος ἄχρι τοῦ νῦν. ἡ τοῦ κρατοῦντος γνῶσις ὁμοῦ καὶ φιλανθρωπία· αὕτη γὰρ τοῦ συνεστάναι τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν ἔτι.... αἰτία γέγονε.., εἶτα καὶ ἡ τούτου φιλανθρωπία πεποίηκεν, ἐλευθέρας καθισταμένης τότε τῆς Ἐκκλησίας δι' ἡμῶν καὶ μετὰ πολλῶν αὐτοῦ δωρεῶν καὶ μέχρι τῶν διαδόχων οὕτω μεινάσης.... Ἡμεῖς καταγοητευόμενοι ταῖς τῶν εὐλαβεστέρων ἀνάγκαις ἅμα δὲ καὶ βιαζόμενοι ἰσχυρῶς ταῖς ἀναξίοις ἡμῶν πολλάκις ἐνεπλάκημεν ὕλαις καὶ προτροπάδην ἀναχωροῦντες αὖθις ἐπανηγόμεθα .. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐνιαυτὸν ὅλον ἐλεεινῶς εἰς τὴν θείαν θύραν ἐκρούομεν· ὁ δὲ Θεὸς οἷς ᾔδει τρόποις συνήργει. Δόξα τῷ ἐλέει αὐτοῦ. Καὶ νῦν τὸν ἴδιον ἐπισκεπτόμεθα βίον αὐτοῦ συναιρομένου, κοινὸν οὐδὲν οὐδενὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχοντες πρᾶγμα....» [373]).

(Ἀκολουθεῖ).

---

[373]) Ἐπιγράφεται: «Ἀπολογία περὶ τῆς σιωπῆς, πρὸς τὸν αὐτόν» (=***Θεόδωρον Βρανᾶν***, «ἄριστον καὶ συνετὸν καὶ λόγιον ἄνδρα, υἱὸν ἐν Χριστῷ φίλτατον» τοῦ ***Γενναδίου***. Ἐφ' ὅσον διὰ τῆς φράσεως «οὐδὲ λόγῳ ῥητά, οὐδὲ διανοίᾳ χωρητὰ τοῖς εἰδόσιν ὅσα ***δεύτερον ἔτος....***» ὑπονοεῖται πάντως τὸ τραγικὸν πάθημα Ἰωάσαφ Α' (Ἰούλιος 1455—). Ἡ ***ἀπολογία*** αὕτη ἐγράφη τὸ θέρος 1467. Εἶνε ἔργον ἐπίσης σπουδαιότατον (***ἔνθ' ἀνωτ.*** Ι' XX. IV' 264. 265. 272).

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΘΥΡΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑι ΕΝ ΤΗι ΗΜΕΤΕΡΑι ΟΡΘΟΔΟΞΩι ΕΚΚΛΗΣΙΑι

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 367 τοῦ παρελ. ἔτους καὶ τέλος).

§ 21. —*Ἡ ὑψηλὴ μυστικὴ σημασία*, ἥτις ἐνυπάρχει, ὡς ἀναφέραμεν ἤδη, ἐν ὅλῃ τῇ χριστιανικῇ λειτουργίᾳ μετὰ τῶν ἰδιαζόντων αὐτῇ ἀναποσπάστων λειτουργικῶν τύπων, διετηρήθη τοιαύτη ἐν ὅλαις ταῖς ὀρθοδόξοις λειτουργίαις ἀνέκαθεν ἀπὸ τῶν ὀκτὼ πρώτων αἰώνων καὶ ἐφεξῆς. Ἐν δὲ τῇ Δύσει, ἕνεκα ἔκτοτε τῶν ἀλλεπαλλήλων τροποποιήσεων τῶν ἐπενεχθεισῶν ἐν τῇ ρωμαϊκῇ λειτουργίᾳ, αἰσθανεταί τις προφανῶς τὴν δυσκολίαν ἵνα παρακολουθήσῃ ἐν αὐτῇ τὴν μυστικὴν ταύτην σημασίαν.

§ 22. — Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ λειτουργίᾳ *ἡ αὐτὴ τάξις ἐπεκράτει ἀνέκαθεν οἵα καὶ μέχρι τοῦδε*, ὡς ἀναφέρουσι καὶ τὰ συγγράμματα Σωφρονίου τῶν Ἱεροσολ. (λόγ. περὶ Ἐκκλ. ἀκολουθίας παρὰ Migne Τόμ. 87) καὶ Γερμανοῦ Κ/λεως (περὶ μυστικῆς θεωρίας, Migne 98. 12). Καὶ ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ἔμεινεν αὕτη πιστὴ εἰς τὰ ἀρχῆθεν παραδεδομένα, τελοῦσα αὐτὴν οὐχὶ καθὼς οἱ Λατῖνοι, οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἰακωβῖται *δι' ἀζύμου* ἀλλὰ *δι' ἐνζύμου ἄρτου* (Ἰωάν. Δαμασκ. Migne 95) καὶ καθαροῦ οἴνου (καν. 11,18 τῆς Πενθέκτης) καὶ μεταδίδουσα αὐτὴν εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπ' ἀμφότερα τὰ εἴδη καὶ νήστεις (καν. 29). Ἐν ᾧ δὲ ἀνέκαθεν, ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς ἤδη ἐποχῆς, ἀναρίθμητοι μαρτυρίαι ἀποδεικνύουσι παρὰ τοῖς πιστοῖς, τόσον ἐν Ἀνατολῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ Δύσει, τὴν γενικὴν σταθερὰν συνήθειαν ἵνα κοινωνῶσιν οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τὰ δύο εἴδη, ἐν τούτοις ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ 13ου αἰῶνος κατήργησεν ἐντελῶς διὰ τοὺς λαϊκοὺς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἵνα κοινωνῶσιν οὗτοι καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ οἴνου. Ἐπιφυλάσσει δὲ τὸ Ἅγιον Ποτήριον εἰς τὸν λειτουργοῦντα μόνον καὶ τοῦτο ὡς μέτρον πειθαρχικὸν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν δῆθεν καταχρήσεων.

§ 23. — Ὅπως ὅλαι αἱ ἀρχαῖαι λειτουργίαι, οὕτω καὶ αἱ τοῦ *Μ.*

Βασιλείου καὶ τοῦ ἱεροῦ *Χρυσοστόμου* διαιροῦνται εἰς δύο κύρια μέρη: τὴν *λειτουργίαν τῶν Κατηχουμένων* καὶ τὴν *λειτουργίαν τῶν Πιστῶν*. Αὗται, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων διά τινων μόνον εὐχῶν μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκτενεστέρων, πρὸ καὶ μετὰ τὴν καθαγίασιν, ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀλλ' ἔχουσι πᾶσαι τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν οἵαν καὶ αἱ τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς λειτουργίαις, προηγεῖται ἐν τῇ ἱερᾷ Προθέσει καὶ ἑτέρα τελετὴ τῆς προσκομιδῆς, καθ' ἣν ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἀπαγγέλλουσιν εὐχὰς πρὸς παρασκευὴν καὶ τελοῦσι *λειτουργίαν συμβολικὴν* διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, προωρισμένων διὰ τὴν θυσίαν τῆς ἱερᾶς Εὐχαριστίας.

§ 24. — Πρὸς ταῖς ἄνω δύο λειτουργίαις, ὑπάρχει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ λεγομένη *λειτουργία τῶν Προηγιασμένων* πρὸς κοινωνίαν τῶν πιστῶν, ἐν ᾗ ἀπαγγέλλονται ἐκφωνήσεις καὶ εὐχαί, σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὰ δύο ἐπίσης μέρη τῶν κατηχουμένων καὶ πιστῶν, ὡς ἐν ταῖς προηγουμέναις δύο τοιαύταις λειτουργίαις. Τὴν πλήρη μετὰ ταῦτα διαμόρφωσιν καὶ συστηματοποίησιν τῆς λειτουργίας ταύτης, ἀποδίδουσιν εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Γρηγόριον τὸν Διάλογον, ἐπίσκοπον Ρώμης, περὶ τὰ τέλη 6ου καὶ ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰῶνος (590 - 604).

Ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος τῷ 365, καθιέρωσε διὰ τοῦ μθ' κανόνος αὐτῆς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἤδη ἐν Ἀνατολῇ ἀρχαίαν συνήθειαν, καθ' ἣν ἀπηγορεύετο ὁ καθαγιασμὸς τῶν στοιχείων τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἐξαιρέσει τῶν Σαββάτων καὶ τῆς Κυριακῆς. Κατὰ τὸν ὁρισθέντα δὲ τοῦτον χρόνον οἱ νηστεύοντες ἐκοινώνουν διὰ στοιχείων προηγιασμένων, ἐντεῦθεν καὶ ἡ κοινωνία αὕτη ἐκαλεῖτο *λειτουργία τῶν Προηγιασμένων*. Ἐπεκυρώθη δὲ μετὰ ταῦτα ἡ συνήθεια αὕτη ὑπὸ τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἐν Κων/πόλει τῷ 692 διὰ τοῦ νη' κανόνος αὐτῆς ἀναφέροντος ὅτι: «γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ λειτουργία ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρεκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς καὶ τῆς ἁγίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέρας». Σήμερον, ἐν ὅλῃ τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων τελεῖται μόνον τὴν Μεγάλην Παρασκευήν.

§ 25. — Ἐκ τῶν ἐν χρήσει *τριῶν τούτων Ὀρθοδόξων Λειτουργιῶν*, ἡ μὲν τοῦ *Μ. Βασιλείου* τελεῖται, ὡς γνωστόν, δεκάκις τοῦ ἔτους καὶ κατὰ ὡρισμένας ἡμέρας, ἤτοι: τὴν κυριώνυμον ἡμέραν τοῦ ἁγίου, τὰς Κυριακὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἐκτὸς τῶν Βαΐων, κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων ἢ τὰς παραμονὰς αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην καὶ τὸ Μ. Σάββατον. *Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων*

τελεῖται τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν, ὡς εἴπομεν, ἐξαιρουμένων τῶν ὡς ἄνω ὑποδειχθεισῶν ἡμερῶν. Ἡ δὲ τοῦ *ἱεροῦ Χρυσοστόμου* χρησιμοποιεῖται καθ' ὅλον τὸ ὑπόλοιπον διάστημα τοῦ ἔτους καὶ τυγχάνει ἡ μᾶλλον συνήθης καὶ ἡ καθημερινὴ σχεδὸν λειτουργία τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

§ 26. — Καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἱεραὶ Λειτουργίαι τελοῦνται ἐν ὅλαις ταῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις κατὰ τὸν Βυζαντινὸν τύπον καὶ *ἐν γλώσσαις διαφόροις* ἀναλόγως τῶν χωρῶν, ἔνθα αὗται ἀνέκαθεν ἐφαρμόζονται. Ἐν ὅλαις ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τελοῦνται αὗται ἐν ἀρχαίᾳ *Ἑλληνικῇ* (*Ἀλεξανδρινῇ*), καταληπτῇ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν.

Μετὰ τὴν *Συριακὴν* ἡ μᾶλλον ἀρχαία καὶ ἡ μᾶλλον σεβαστὴ ἱερὰ λειτουργικὴ γλῶσσα ἐν Ἀνατολῇ ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ἡ *Ἑλληνική*. Αὕτη ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου ὡς ἡ παγκόσμιος γλῶσσα τοῦ μεμορφωμένου κόσμου. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐγράφησαν ἐξ ὑπαρχῆς ὅλα τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ταύτης καὶ μόνης ἐποίησαν ἀπόλυτον χρῆσιν τοὐλάχιστον οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί: Μάρκος, Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης, πάντες σχεδὸν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀνατολῇ, ὡς καὶ οἱ ἐπίσημοι μεταφρασταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἣν ἀποκαλοῦσι τῶν Ἑβδομήκοντα (les Septantes).

§ 27. — *Ἡ Ἑλληνικὴ* διετέλει ἐν χρήσει εἰς τὸ πλεῖστον τῶν χωρῶν, ὅπου τὸ Εὐαγγέλιον κατ' ἀρχὰς ἐκηρύχθη, ἰδίᾳ δὲ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας, ἃς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπεσκέφθη. *Ἐν Συρίᾳ καὶ ἐν Παλαιστίνῃ* ἐπίσης ἦν ἐν χρήσει αὕτη σχεδόν, ὅπως καὶ ἡ Συριακή. Καὶ οἱ *ἐν Αἰγύπτῳ* Χριστιανοί, οἱ μείναντες πιστοὶ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἐφύλαττον ἐπίσης ἐν Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸν Ἀλεξανδρινὸν λειτουργικὸν τύπον, ὃν εἶχον πρότερον προσωρινῶς, καὶ ὅστις ἀνήρχετο εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ εἰσέτι *τὴν Ῥώμην* ὡς καὶ εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Δύσεως συνημιλλᾶτο μετ' ἐπιτυχίας ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα πρὸς τὴν Λατινικήν.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μάλιστα γράφων πρὸς Ρωμαίους μετεχειρίσθη *τὴν Ἑλληνικήν*, ὡς τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ ἱερὸς Κλήμης γράφων ἐκ Ῥώμης. Ἐπίσης ἐν Ἑλληνικῇ συνεγράφησαν αἱ πρῶται ἀπολογίαι, προωρισμέναι ἐν τούτοις διὰ τοὺς Αὐτοκράτορας καὶ τὸν λαὸν τῆς Ῥώμης. Ἡ Ἑλληνικὴ ὑπῆρξε βεβαίως ἐξ ὑπαρχῆς ἤδη ἡ κυριωτέρα τῶν λειτουργικῶν γλωσσῶν.

§ 28. — *Ἡ Βυζαντινὴ Λειτουργία* τελεῖται παρὰ τοῖς *Σλαύοις* ἐν γλώσσῃ *Σλαβωνικῇ*, ἤτοι ἐν ἀρχαίᾳ Σλαυϊκῇ (Staroslave). Οἱ ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, οἱ ἐκχριστιανίσαντες τοὺς Μοραβούς, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς λειτουργίαν ἐν Σλαυϊκῇ γλώσσῃ, μετάφρασιν τῆς Κ/πόλεως. Αὕτη ἐγένετο καθ' ὁλοκληρίαν ἀποδεκτὴ κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα παρὰ τῶν Ρώσσων καὶ ὅλων τῶν ἄλλων Σλαύων. Αὕτη ἀνεπτύχθη ἔκτοτε ὅπως ὅλαι αἱ γλῶσσαι

τῶν λαῶν, μὴ ὁμιλουμένη ὅπως σήμερον, ὡς αὕτη ἔχει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῆς μορφῇ.

Ἐπίσης καὶ ἐν *Γεωργίᾳ* ἡ Βυζαντινὴ Λειτουργία τελεῖται ἐν *γλώσσῃ Γεωργιανῇ*. Ἤρξατο δὲ κυρίως τὸ καθεστὼς τοῦτο μόνον ἀπὸ τοῦ 6ου αἰῶνος καὶ ἑξῆς, ἤτοι κατὰ τὴν δευτέραν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν ᾧ προηγουμένως ὑπῆρχεν ἡ Ἑλληνικὴ ὡς γλῶσσα λειτουργική, καθ' ὅσον οἱ πρῶτοι ἱεραπόστολοι τῆς Γεωργίας ἦσαν Ἕλληνες καὶ ἐχρῶντο τῇ Ἑλλην. γλώσσῃ (βλ. καὶ Janin art. Georgie T. VI. col. 1251).

Ἐπίσης καὶ ἐν ταῖς *Ρουμανικαῖς ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις* ἡ Βυζαντινὴ λειτουργία τελεῖται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γλώσσῃ, τῇ *Ρουμανικῇ*. Οἱ Ρωμοῦνοι ἐποιοῦντο ἄλλοτε χρῆσιν τῆς Σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ λειτουργίᾳ μέχρι τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἔκτοτε μετέφρασαν βαθμηδὸν αὐτὴν εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσαν. Ἀφοῦ δὲ μετεχειρίσθησαν τοὺς Σλαυϊκοὺς χαρακτῆρας διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς μεταφράσεως ταύτης παρεδέχθησαν κατόπιν τοὺς λατινικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὸ ἀλφάβητον. Ὡς παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις Ρωμούνοις, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς *Οὐνίταις* τοιούτοις ἡ Ρουμανικὴ γλῶσσα τυγχάνει νῦν ἡ μόνη λειτουργικὴ γλῶσσα.

§ 29. — Ἐκεῖνο ὅπερ διακρίνει οἱονδήποτε λειτουργικὸν τύπον τοῦ ἄλλου, *οὐδόλως προέρχεται ἐκ τῆς γλώσσης*, ἐν ᾗ οὗτος διεξάγεται. Ἡ αὐτὴ Βυζαντινὴ Λειτουργία τελεῖται εἰς πολλὰς γλώσσας, ὡς εἴπομεν ἐλάμβανε δὲ χώραν προσωρινῶς ἄλλοτε καὶ ἐν Συριακῇ. Ἀλλ' ὁ λειτουργικὸς Βυζαντινὸς τύπος (rit) οὐδαμῶς κατέστη διὰ τοῦτο Σλαυϊκός, Συριακός, Ἀραβικός κτλ. Οὔτε ἡ Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἐγένετο Βυζαντινή, διότι συνετάχθη Ἑλληνιστί.

§ 30. — Ἐπίσης ἡ συνήθεια τῆς χρήσεως *δύο γλωσσῶν* ὑφίσταται ἐν Ἀνατολῇ εἴς τινας λειτουργικοὺς τύπους. Ὅπως οἱ Ὀρθόδοξοι *Ἀραβόφωνοι* τῆς Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου, ὡς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῶν *Μελχιτῶν* τούτων οἱ προσελθόντες εἰς τὸν Καθολικισμόν, διατηροῦσι καθ' ὁλοκληρίαν τὴν Βυζαντινὴν λειτουργίαν, μεταφρασθεισαν προσωρινῶς καὶ ἐν Συριακῇ διὰ τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ. Ἀλλὰ πάντες οὗτοι τελοῦσι ταύτην *ἐν ἑλληνικῇ ἢ ἀραβικῇ* εἴτε ταὐτοχρόνως καὶ ἐν ταῖς δύο γλώσσαις, τῆς τελευταίας, τῆς ἀραβικῆς, ἐπιφυλαχθείσης κυρίως διὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τοὺς Κόπτας, οἵτινες εἶχον ἀσπασθῇ τὸν Μονοφυσιτισμόν· μεταχειρίζονται καὶ οὗτοι ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν τὴν *Κοπτικὴν καὶ Ἀραβικήν*. Δύναταί τις λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἵνα συμπεράνῃ ὅτι ἐν Ἀνατολῇ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἐν τῇ Λειτουργίᾳ κέκτηται τὴν αὐτὴν μεγάλην σημασίαν οἵαν ἐν Δύσει, καὶ ὅτι αἱ κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίαι συμμορφοῦνται πάντοτε εἰς *τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ*.

§ 31. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν διὰ τὰς Κοινότητας *τῶν Διαμαρτυρομένων*, ὅλαι αὗται ἐκ συμφώνου ἀπορρίπτουσιν ἀπολύτως τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς διατάξεις τῆς Χρ/κῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου *Μυστηρίου*, ἀλλ᾿ ἀντ᾿ αὐτοῦ τελοῦσιν αὗται ἁπλῶς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, ἀρνούμεναι τὴν διδασκαλίαν τῆς *Μετουσιώσεως* (transsubstantiation).

ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΩΡΑΪΤΑΚΗ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΩΔΙΚΩΝ

ΤΟΥ ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩι ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΤΟΧΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους τοῦ Ἰουνίου).

Ἀριθ. 455.

Μακαρίου Χούμνου Κατηχήσεις.

Τεῦχος χάρτινον τῆς ΙΕ′ ἑκατονταετηρίδος ἐκ φύλλων 263, μ. 0,285 πλ. 0,21. Ἑκάστου φύλλου ἡ σελὶς δίστηλος ἀριθμεῖ σειρὰς 29 (0,192×0,63). Καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα φύλλα περιλαμβάνουσι πίνακα τῶν περιεχομένων, ἀπὸ δὲ τοῦ 5ου, τοῦ 4ου ἀγράφου ὄντος, ἄρχονται αἱ κατηχήσεις ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν:

«Μακαρίου Πρεσβυτέρου τοῦ Χούμνου, τοῦ νεύματι θείῳ τὸν ἐκ τῆς τοῦ καιροῦ φορᾶς ἀχρειωθέντα καὶ βεβηλωθέντα τουτονὶ τόπον καταλαβόντος καὶ τὴν ἁγίαν ταύτην μονήν, πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ πόνοις, ἐκ βάθρων δειμαμένου, ὕστερον δέ, κρίσει καὶ ψήφῳ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον καιρὸν τὰ σκῆπτρα τῶν Ρωμαίων ἐχόντων, γεγονότος ἡγουμένου τῆς περιωνύμου μεγάλης Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου, ἀρχιμανδρίτου τε καὶ πρωτοσυγκέλλου, διδασκαλίαι πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἐν τάξει κατηχήσεων» καὶ ἐν τῷ περιθωρίῳ «ἐξεδόθησαν αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐν τῇ σεβασμίᾳ μεγάλῃ Μονῇ τῶν Στουδίου».

1. Περὶ πίστεως· καὶ ὅτι ὁ φίλαυτος οὐ δύναται εἶναι πιστός· καὶ προτρέπεται εἰς μίμησιν ταύτης. Ἀρχ: Ἀδελφοὶ τὸ χρέος τῆς πρὸς ἡμᾶς... (φ. 5).

2. Εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους· καὶ ὅτι ἐνανθρωπήσας ὁ Θεὸς Λόγος διὰ τούτων ἔδειξεν οἵαν δύναμιν ἐξ ἀρχῆς εἴληφεν ὁ ἄνθρωπος. Ἀρχ: Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ... (φ. 8β).

3. Εὐχαριστία ὑπὲρ τῆς τινων εὐπειθείας εἰς τὰ λαληθέντα περὶ ἀποταγῆς καὶ προτροπὴ πάλιν εἰς τοῦτο διὰ τοὺς ἀπολειφθέντας. Ἀρχ : Καιρός μοι σήμερον... (φ. 13).

4. Εὐχαριστία ὑπὲρ τοῦ τῆς ἀποταγῆς ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εὐχὴ ὑπὲρ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνα, καὶ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου εἰς τὸν Παράλυτον τῇ ἕκτῃ Κυριακῇ ἀνάπτυξις καὶ ἀλληγορία πρὸς τὸ πνευματικώτερον. Ἀρχ : Ἐμοὶ δειλίαν ἐτιμήθησαν... φ. 16 β).

5. Περὶ ὑποταγῆς· καὶ ὅτι ἡ ταύτης ὁδός, τοῖς μέν ἐστι ῥαδιωτάτη καὶ ἄπονος καὶ πλήρης εὐφροσύνης, τοῖς δὲ τοὐναντίον παρὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ μετερχομένου ποιότητα, καὶ περὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ὀλίγα. Ἀρχ : Ὀλίγα καὶ σήμερον... (φ. 20 β).

6. Περὶ χαρᾶς πνευματικῆς· καὶ ὅτι οὐ δύναται οὕτω χαίρειν ἄνθρωπος, ἐὰν μὴ πρὸς πόνους καὶ ὀδύνας καθῶραν ὡπλισμένος. Ἀρχ : Ἀγαπητοί μου ἀδελφοὶ ἐν Κω... (φ. 25).

7. Ὅτι οἶκος Θεοῦ ἐσμεν καὶ ὀφείλομεν διὰ πάντων καθαίρειν ἑαυτούς, πρὸς τὸ μεγαλεῖον ἀποβλέποντας τοῦ ἐπαγγειλαμένου ἐνοικῆσαι ἐν ἡμῖν. Ἀρχ : Δαυῒδ ὁ μακαριώτατος καὶ θεῖος... (φ. 27).

8. Ὅτι τὴν θείαν αἴσθησιν ὡς τῆς πνευματικῆς τροφῆς ὀρεγόμεθα ἡ ἐκ τῆς ἀναδόσεως τῶν παθῶν πικρία νεκροῦσα ἀδρανῆ καὶ ἄτονον καθίστησι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν τῶν θείων θελημάτων ἐκπλήρωσιν. Ἀρχ : Τρέφεται καθ' ἑκάστην ἡμῶν τὸ σῶμα... (φ. 29).

9. Περὶ ταπεινώσεως... καὶ τῶν εἰς τὴν θείαν Μεταμόρφωσιν εὐαγγελικῶν ῥημάτων μικρὰ ἀνάπτυξις. Ἀρχ : Ὀλίγα καὶ σήμερον... (φ. 31 β).

10. Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Ἀρχ : Δεῦτε τῆς ἁγνείας ἐρασταί... (φ. 36).

11. Ὅτι αἱρέσει τὴν κακίαν ἡμεῖς ἑαυτοῖς ἐδημιουργήσαμεν... καί, περὶ τὰ τέλη, τοῦ ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου βραχὺς ἔπαινος τῶν ἐν τῷ τόπῳ κατωρθωσαμένων καὶ προτροπὴ πρὸς τὴν τούτου μίμησιν. Ἀρχ : Ἀδελφοί, ὁ Θεὸς ἔκτισεν ἡμᾶς... (φ. 38).

12. Τί ἐστι τὸ «ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε...» καί, πρὸς τῷ τέλει, μνήμη τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ προτροπὴ πρὸς τὴν τούτων μίμησιν. Ἀρχ : Ὁ μέγας Παῦλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς... (φ. 45).

13. Ὅτι δεῖ πρὸς τὴν τῶν θείων Πατέρων πολιτείαν βλέποντας ἡμᾶς καὶ τὸν ἀπὸ ταύτης μακαρισμόν, διὰ τούτων πρὸς ζῆλον τούτων ἐνάγεσθαι· καὶ περὶ ἐξαγορεύσεως· καὶ ὅτι οὐ δεῖ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ ταύτῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἁμαρτάνειν μᾶλλον ἔνθα καὶ δεῖ· καὶ ὅτι αἰσχύνης ἔργον κυρίως, πᾶν τὸ παρὰ γνώμην τοῦ προεστῶτος γινόμενον. Ἀρχ : Σήμερον τὸ κλῖτος τῶν θείων Πατέρων... (φ. 47 β).

14. Περὶ κοινωνίας· καὶ ὅτι ἡ κοινωνία ἐν τοῖς συμφώνοις γίνεται, οὐκ ἐν τοῖς ἀσυμφώνοις· τὰ γὰρ ἐναντία, οὐδεμίαν συμφωνίαν ἔχουσιν. Ἀρχ: Ἐγγίζει ἡ λαμπρὰ καὶ ἐπιφανὴς ἑορτὴ τῶν γενεθλίων Χριστοῦ... (φ. 52).

15. Περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Κυ καὶ ὅπως μετὰ τὴν τοῦ Βαπτίσματος χάριν, διὰ τῆς μετανοίας, ὥσπερ διά τινος φαρμάκου, προενοήσατο τὴν μετὰ τοῦτο κάθαρσιν ἡμῶν. Ἀρχ: Ἡ δι' ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημία... (φ. 53).

16. Μετὰ ποίου λογισμοῦ δεῖ ἀπαντᾷν τῇ συνάξει· καὶ πῶς γινόμεθα τοῦ Χριστοῦ εὐωδία καὶ τί σημαίνουσι τὰ ἐν τῷ ναῷ φῶτα· καὶ ἡ ἐκ τῶν θυμιαμάτων ἀνάδοσις· καὶ τίνος ἕνεκεν Φῶτα ἡ ἑορτὴ καλεῖται. Ἀρχ: Χαίρω καὶ εὐφραίνομαι σήμερον... (φ. 56β).

17. Ὅτι ἐκ τῆς παραβάσεως ἡ ὀδύνη καὶ ἡ ἀθυμία ἐγένετο· καὶ ἀνάπτυξις τῶν «ἔτει τρίτῳ τε καὶ δεκάτῳ ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος». Ἀρχ: Ἦν ποτε ὅτε ἦν ὁ ἄνθρωπος... (φ. 59β).

18. Εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτήν· καὶ ὅτι οὐ φιλοτιμίας χάριν, οὐ δι' ἐπιδείξεως, ἀλλ' ἀγάπῃ καὶ φίλτρῳ τοῦ Πατρὸς ὑμᾶς, οὐχ ἡμετέρους λόγους, ἀλλὰ τὰ τοῖς θεοφόροις Πνεύματι ἀποκαλυφθέντα νοήματα, λόγοις ἡμετέροις κατὰ τὸ ἐγχωροῦν ἀνακαλύπτων, πρὸς ὑμᾶς φθέγγομαι. Ἀρχ: Τὸ χρέος ὃ ἐπηγγειλάμεθα... (φ. 67).

19. Περὶ καταλαλιᾶς. Ἀρχ: Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν... (φ. 73β).

20. Περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας. Ἀρχ: Τὸν ἁγιασμὸν ὑμῶν, ἀδελφοί... (φ. 76).

21. Εἰς τὴν Ὑπαπαντήν. Ἀρχ: Ὀλίγα καὶ ἡμεῖς σήμερον... (φ. 78β).

22. Εἰς τὸν Τελώνην καὶ Φαρισαῖον· καὶ περὶ τοῦ μὴ καταλαλεῖν· καὶ περὶ ταπεινώσεως. Ἀρχ: Οὐδὲν οὕτω γυμνοῖ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος... (φ. 82β).

23. Ὁμιλία ῥηθεῖσα εἰς τὸν ἄσωτον υἱόν· καὶ ὅτι ἡ τῶν οἰκείων σφαλμάτων ἀκριβὴς συναίσθησις πρὸς οἶκτον ῥαδίως τὸν Θεὸν ἐπισπᾶται. Ἀρχ: Οὐδὲν οὕτως, ὡς ἐπιγνωμοσύνη τῶν οἰκείων σφαλμάτων... (φ. 87).

24. Εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῆς εἰς τὸν ἄσωτον υἱὸν ὁμιλίας· καὶ ὅτι τὸ κατὰ θῆλυ ποιεῖσθαι χαρᾶς αἴτιον· καὶ ὅτι ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς διδάσκαλος ἡμῖν γίνεται τοῦ προσέχειν καὶ προσεύχεσθαι. Ἀρχ: Ἐμνήσθην δικαίας αἰτήσεως... (φ. 91).

25. Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου ἑσπέρας, ἐν τῇ τραπέζῃ, μετὰ τὴν παράκλησιν τῶν ἀδελφῶν, ὅτι δεῖ πάντοτε νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀκραιφνοῦς μετανοίας κάθαρσιν, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡμέραις, ὡς παρὰ τῶν Πατέρων ἀποταχθείσαις εἰς ἀποδεκάτωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Ἀρχ: Ἔδει μὲν ὑμᾶς, ὦ ἀδελφοί... (φ. 98).

26. Ὁμιλία ῥηθεῖσα τῇ τετράδι τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν,

ὅτι δεῖ πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πόνους γενναίως ἵστασθαι. Ἄρχ: Ἀδελφοὶ ἐπιπόθητοι· καιρός μοι σήμερον... (φ. 99).

27. Ὁμιλία ῥηθεῖσα τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου εἰς τὸ «εὔξασθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ». Ἄρχ: Λέγει πρὸς ἡμᾶς Δαυῒδ... (φ. 101).

28. Περὶ νηστείας. Ἄρχ: Νηστεία ἡ τοῦ παραδείσου πολιτεία.... (φ. 103 β).

29. Περὶ νηστείας. Ἄρχ: Καὶ πάλιν ἡ περίοδος τοῦ ἔτους ἤγαγεν... (φ. 110).

30. Τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅτι εἰ καὶ ῥαδίως ἀλλὰ τέως ὁπότε ἀληθῶς βουληθῶμεν ἀφιστάμεθα τῆς κακίας καὶ μεθιστάμεθα πρὸς ἀρετήν. Ἄρχ: Πολλῆς καὶ ἀφάτου πεπλήρωμαι τῆς ἡδονῆς... (φ. 115 β).

31. Τῇ Β΄ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν περὶ τοῦ λογικῶς λατρεύειν τῷ Θεῷ καὶ τί ἐστι τὸ λογικῶς λατρεύειν. Ἄρχ: Καὶ πάλιν τῆς συνήθους πρὸς ὑμᾶς... (φ. 118).

32. Ὁμιλία τῇ Κυριακῇ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ἄρχ: Τὸ ἐκ τῆς σιωπῆς κέρδος, ἐμοὶ μὲν ὄνησιν φέρει... (φ. 120 β).

33. Τῇ Δ΄ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν περὶ ἁγνείας. Ἄρχ: Τῇ πρὸ ταύτης Κυριακῇ τὸ σεβάσμιον ξύλον... (φ. 127 β).

34. Τῇ Ε΄ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν, περὶ πίστεως καὶ ταπεινώσεως. Ἄρχ: Πίστεως οὐδὲν ἰσχυρότερον... (φ. 131).

35. Εὐχαριστήριος μετ' ἐγκωμίου βραχέος τῇ πανυπεράγνῳ Θεομήτορι, λεχθεὶς τῷ Σαββάτῳ τοῦ Ἀκαθίστου. Ἄρχ: Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας σου Δέσποινα... (φ. 138).

36. Εἰς τὴν Βαϊοφόρον. Εἰς τὸ ῥητὸν «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε». Ἄρχ: Ἐπειδὴ τὸ χρέος καὶ σήμερον... (φ. 140).

37. Ὅτι δεῖ καὶ μετὰ τὴν τῆς νηστείας παρέλευσιν τοῦ λιμένος ταύτης μὴ ἐξέρχεσθαι μηδ' ἀμεριμνεῖν. Ἄρχ: Τὸν τῆς νηστείας πλοῦν ἀδελφοί... (φ. 147 β).

38. Τῇ Πεντηκοστῇ. Τοῦ Θεοῦ τοῦτο μὴ κτησαμένοις πρόφασις γὰρ οὐδεμία ἐν τούτῳ, οὔτε καιρός, οὔτε ἀσθένεια καθὼς ἀπατῶνταί τινες. Ἄρχ: Τριὰς ἁγία καὶ προσκυνητή... (φ. 153).

39. Περὶ εὐλαβείας. Ἄρχ: Μικρὸν ἀπέστην τῶν λόγων... (φ. 156 β).

40. Ὁμιλίαι δύο εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν πτωχὸν Λάζαρον. Ἄρχ: Τὸ περὶ τῆς ἀναπλάσεως δόγμα... (φ. 162).

41. Περὶ εἰρήνης· καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου εὐχὴ περὶ ταύτης μετά τινων ἐγκωμίων πρὸς τὸν μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλύτην Δημήτριον. Ἄρχ: Πολλὴν πολλάκις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης... (φ. 177 β).

42. Ὑποτύπωσις ἣν κατέλιπε τῇ ἀδελφότητι ὅτε τὸ πρῶτον ἀνῆλθεν

εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πολλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν βιασθείς. Ἄρχ: Ἀδελφοί, ἐπειδὴ προνοίᾳ Θεοῦ... (φ. 186).

43. Ἐπιστολὴ γραφεῖσα ἀπὸ τῆς Πολεως καὶ ἀποσταλεῖσα τοῖς ἀδελφοῖς μετὰ τῆς ὑποτεταγμένης μονῳδίας. Ἄρχ: Ἀδελφοί, ἡ ἐκδημία τῶν ἀδελφῶν... (φ. 193).

44. Μονῳδία ἐπὶ Γρηγορίῳ καὶ Ἀκακίῳ ἐκδημήσασιν, ὅτε τὸ πρῶτον εἰς τὴν τῶν πόλεων ἀπεδήμησε Βασιλεύουσαν. Ἄρχ: Γρηγόριε σπλάγχνον ἐμόν... (φ. 193 β).

45. Διαθήκη Μακαρίου. Ἄρχ: Ἀδελφοί, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι... (φ. 197).

46. Ἐν τῇ β′ σελίδι τοῦ τελευταίου φύλλου ἀναγινώσκομεν καὶ δύο σημειώσεις, ὧν ἡ πρώτη: «τὸ παρὸ Βιβλήον ἔνε τής Παναγίας τεταρένας καῖ ὅποιος τὸ πάρη νὰ ἔνε ἀφορησμένος», ἡ δὲ δευτέρα φέρει διὰ μονοκονδυλιᾶς τὴν ὑπογραφήν: ***Ὁ ἐπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Σεραφεὶμ*** καὶ κάτωθεν αὐτῆς: «Εὐγένιος ͵αχοα′. Φεβρουαρίου α′. † ὁ γράψας οὗτος Σεραφεὶμ Φαναρίου ἦν ἐπίσκοπος· ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ Χριστοῦ ἐν τῷ Φαναρίῳ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὁποῦ ὁ Διονύσιος ὁ Μητροπολίτης Λαρίσσης ὅπλα..... ἐκίνησεν· ἔστι δὲ μέρος τῶν ἐκείνου λειψάνων ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῆς Παναγίας Θεοτόκου ἐν τῇ Βρύσει τῆς Κορώνας».

Ἀριθ. 456.

Τεῦχος χάρτινον, γραφὲν περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ′ ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΣΤ′ ἑκατονταετηρίδος, ἐκ φύλλων 267, μ. 0,28 πλ. 0,198, φέρον ἐν τέλει καὶ τὴν ἑξῆς σημείωσιν, κεκομμένην κατὰ τὸ ἥμισυ: «ἐπὶ ἔτους ͵ζμστ′ (= 1538) παρέλαβον οἱ ἀγαρηνοὶ τὰς χώρας τὰς γύρωθεν τοὺς κορφούς...». Τὸ κείμενον ἐν ἑκάστῃ σελίδι δίστηλον ἀριθμεῖ σειρὰς 36 (μ. 0,13 × πλ. 0,6).

Περιεχόμενα:

1. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εἰς τὰς η′ λόγος εἰς τὴν ἁγίαν Γέννησιν τῆς ἀειπαρθένου καὶ ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, συγγραφεὶς παρὰ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων. Ἄρχ: Ἀρχὴ μὲν ἡμῖν ἑορτῶν ἡ παροῦσα πανήγυρις... (φ. 1-6).

2. «Ἀρχὴ τοῦ Καλέκα, τοῦ ἁγιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Χαλκιδῶν ὁμιλία ἑκάστης Κυριακῆς τῶν ἑβδομάδων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ὁμιλίαι καὶ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου»· ἡ α′ περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Ἄρχ: Εἰς τὸν Τελώνην καὶ Φαρισαῖον παραβολὴ καὶ ὑπόθεσις... (φ. 7-21).

3. ***Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*** λόγος εἰς τὴν α´ Κυριακὴν τῶν νηστειῶν. Ἄρχ: Ἡ τεσσαρακονθήμερος αὕτη νηστεία... (φ. 21).

4. ***Τοῦ αὐτοῦ*** λόγοι καὶ ὁμιλίαι διάφοροι. (φ. 21-45 καὶ 65-227 καὶ 261-268). (Βλ. Πατρολογία Migne τ. 47-64).

5. ***Νικήτα Σκουταριώτου*** ἑρμηνεία εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἰωάννου, τὸ ἀναγινωσκόμενον τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων. Ἄρχ: Ὁ μὲν νοῦς τῶν προκειμένων... (φ. 45 β-56).

6. ***Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας*** λόγος τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα. Ἄρχ: Τοῦ Πνεύματος ἡ δύναμις... (φ. 56-64).

7. ***Νικήτα τοῦ Σκουταριώτου*** ἑρμηνεία εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἄρχ: Καὶ οἱ διά τινος κλίμακος ἐπί τινα... (φ. 227 β-239).

8. ***Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας*** ἑρμηνεία εἰς τὰ ἑωθινὰ εὐαγγέλια. Ἄρχ: Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταί... (φ. 239 β-260).

Ἀριθ. 457.

Πρακτικὰ τῆς ἁγίας Ε´ καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τεῦχος χάρτινον, γραφὲν ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1673, ἐκ φύλλων 134, μ. 0,278 πλ. 0,205, ὧν τὰ τελευταῖα πρόσθετα καὶ νεωτέρας γραφῆς (φ. 129-134), περιέχουσι «Κεφάλαια θεολογικὰ Ψελλοῦ πρὸς τὸν Μιχαὴλ τὸν Κομνηνόν». Ἄρχ: Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, τὴν πάντων ἀρχὴν καὶ αἰτίαν. — Ἐν ἀρχῇ ὁ δέτης τοῦ τεύχους τούτου ἔθετο μέγαν ἀριθμὸν ἀγράφων φύλλων εἰς ὧν τὸ τελευταῖον (σελ. β) γέγραπται ἡ ἀκόλουθος σημείωσις: «Δοσίθεος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τῷ εὐαγεῖ Πατριαρχείῳ τῆς ἐνδόξου Πόλεως μεγάλης Μοσχοβίας καὶ πάσης Ρωσσίας εἰς μνημόσυνον ἔπεμψα τὸ παρὸν 1687 ἔτους»· καὶ κάτωθεν, τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου αὐτόγραφος μικρὰ περίληψις τῶν περιεχομένων.

Ἐν τῇ ἄνω ᾤᾳ τοῦ 1 φύλλου σεσημείωται: «ἐκ τῶν Δοσιθέου Ἱεροσολύμων», ἐν δὲ τῷ τέλει (φ. 127): «τέλος τῶν πρακτικῶν τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ε´ Συνόδου. Τὸν δακτύλοις γράψαντα, τὸν κεκτημένον, τὸν ἀναγινώσκοντα μετ' εὐλαβείας, φύλαττε τοὺς τρεῖς, ὦ τριὰς τρισολβία. Ἐτελειώθη ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἐν ἔτει 1673».

Ἀρχὴ τοῦ τεύχους: Εἷς Θεὸς Πατὴρ Λόγου ζῶντος σοφίας ὑφεστώσης.

Σημείωσις. — Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα Ε´ Οἰκουμενικὴ Σύνοδός ἐστι ἡ ἐπὶ Μηνᾷ τῷ 536 καὶ οὐχὶ ἡ Οὐκουμενική.

Ἀριθ. 458.

Τριῴδιον. Τεῦχος χάρτινον τῆς ΙΕ´ ἑκατονταετηρίδος ἐκ φύλλων 274, μ. 0,28 πλ. 0,19, ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους. Τὸ κείμενον δίστηλον ἀριθμεῖ

σειρὰς 30 (0,198 × 0,6). Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ 1 φύλ. μέχρι τοῦ 14 περιλαμβάνει καθίσματα κατ' ἦχον ψαλλόμενα ἐν τῷ πρώτῳ καθίσματι τοῦ ψαλτῆρος, ἀπὸ δὲ τοῦ 14 φ σελ. β τὰς ἀκολουθίας τοῦ Τριῳδίου μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων καὶ ἀπὸ τοῦ 269 φ. τὰ μαρτυρικὰ τῶν ἤχων.

Ἀριθ. 459.

Τεῦχος ὀγκῶδες, χάρτινον, τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος (1584) ἐκ φύλλων 471, μ. 0,282 πλ. 0,19, ὧν τὰ τρία τελευταῖα ἄγραφα. Ἑκάστη σελίς, μονόστηλος καὶ πολλαχοῦ ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς ἐσχολιασμένη, ἀριθμεῖ σειρὰς 26 (0,18 × 0,14). Ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ τεύχους φέρεται ἡ ἐπιγραφὴ «Εὐθυμίου Ζηγαδηνοῦ ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς». Τῆς ὅλης ἑρμηνείας προηγεῖται προοίμιον ὑπὸ τὸν τίτλον «προοίμιον τῆς ἐξηγήσεως τῆς Βίβλου τῶν Ψαλμῶν ἤτοι τοῦ Ψαλτηρίου καὶ ἐγκώμιον τοῦ Δαυῒδ, ἐκτεθὲν παρὰ τοῦ ὑπερτίμου τῶν φιλοσόφων κὺρ Εὐθυμίου τοῦ Ζηγαδηνοῦ· Θεοδώρου πέφυκεν ἐκ πόθου πόνος», οὗ ἡ ἀρχή: Πατὴρ τοῦ παρόντος βιβλίου τὸ μὲν ὅλον εἰπεῖν ὁ τοῦ Θεοῦ παῖς... (φ. 1-14), εἶτα δὲ ἄρχεται αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία ἀπὸ τοῦ πρώτου ψαλμοῦ (φ. 15-469) ἀρχομένη οὕτω: Μακάριος ἀνήρ... = Μακάριος μὲν κυρίως ὁ Θεός... (Βλ. Πατρολ. Migne τ. 128).

Σημείωσις. Ὁ ἄνω κῶδιξ φέρει καὶ διάφορα σημειώματα. Οὕτω 1) ἐπὶ τῆς κάτω ὤας τῆς 1 σελ. α) «καὶ τόδε σὺν τοῖς ἄλλοις Λαρίσσης Παρθενίου», β) «καὶ τόδε σὺν τοῖς ἄλλοις Ἰακώβου Ρίζου». 2) ἐν τῇ β σελ. τοῦ 14 φ. «κτῆμα καὶ ἀφιέρωμα τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου καὶ ὁ ἀφαιρούμενος αὐτὸ ἐκ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εἴη ἐπικατάρατος καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ Κυρίου Παντοκράτορος· 1770 Σεπτεμβρίου 1. † Ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος». 3) ἐν τῇ α σελ. τοῦ 471 φ. «τὸ παρὸν Βηβλύων ἔνε τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ υἱοῦ τοῦ ὠνομαζομένου Κουδούνη καὶ ἐγώρασε τοῦτο ὁ πατέρας τοῦ διωλάρα καὶ ἐπληροσεν τοῦτο 1585 ὑμέρα τρίτη Αὐγούστου».

Ἐν τέλει δὲ καταλήγει τὸ τεῦχος οὕτω:

«ἐτελιώθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς εὐτελοῦς ἱερέως Νικήτου Μενδρινοῦ τοῦ λεγομένου Παγκάλλου ἐν ἔτει ζϞβῳ (=1584), ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ ιη' οἱ ἀναγινώσκοντες εὔχεσθαι καὶ ἥτι σφαλερὸν εὔρειται ἐπιδιορθώσαντες σύγγνωται· ἀνθρώπινον γὰρ πάθος τὸ ἁμαρτάνειν».

Ἀριθ. 460.

Εὐαγγέλιον Γεωργιανὸν ἐκ φύλλων χάρτου στιλπνοῦ 181, μήκ. 0,268 πλ. 0,20.

Εἰς τὰ 10 πρῶτα, ὧν τὰ 3 ἄγραφα, ὑπάρχει νεωτέρα τις Ἰβηρικὴ σημείωσις φέρουσα χρονολογίαν ͵αχοθ'. Κεκόσμηται δέ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο καὶ διὰ 4 κεχρωματισμένων καὶ κεχρυσωμένων εἰκόνων τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν (φ. 11, 54, 83, 130 β), τῆς εἰκόνος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματ-

θαίου φερούσης ἑλληνιστὶ τὴν ἐπιγραφήν, ὡς καὶ τεσσάρων ἑτέρων τῆς αὐτῆς καλλιτεχνίας τ. ἔ. α΄) τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (φ. 12 α) β΄) τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου (φ. 55 α) γ΄) τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (φ. 84 α) δ΄) τῆς εἰς Ἅδου Καθόδου τοῦ Κυρίου (φ. 131 α), μετὰ ἐπιγραφῶν ***Γεωργιανῶν.***

Ἀριθ. 461.

Τεῦχος ὀγκῶδες τῆς ΙΔ΄ ἑκατονταετηρίδος, ἐκ φύλλων χάρτου παχέος καὶ στιλπνοῦ 489, μ. 0,27. πλ. 0,19. Τὸ κείμενον ἐν μιᾷ ἑκάστῃ τῶν σελίδων μονόστηλον περιλαμβάνει γραμμὰς 29 (0,20×0,13). Ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ βιβλίου γέγραπται ἡ ἐπιγραφὴ «***Νικήτα Σερρῶν σχόλια εἰς ἑκκαίδεκα λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.*** 1805 Δεκεμβρίου 16», καὶ ἄνωθεν «σχολιαστὴς γράφων Ἰωάννης Γεωργίου σαράφης». Ἔν τε τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τὸ ἀρχικὸν κείμενον κολωβόν, συμπληροῦται δὲ διὰ δύο φύλλων γεγραμμένων ὑπὸ ἑτέρου νεωτέρου ἀντιγραφέως, ὧν ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ πρώτου «ἐξήγησις τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρῶν κυρίου Νικήτα εἰς τοὺς ἀναγινωσκομένους δέκα ἓξ λόγους τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: ἄκων χειροτονηθεὶς ὁ θεῖος Γρηγόριος ἱερεύς. .», τὸ δὲ τέλος τοῦ δευτέρου «δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς» (φ. 489). Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ ἄγνωστός τις νεωτέρα χεὶρ ἔγραψε δι᾿ ὀλίγων καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ τεύχους.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΙΛΑΡΙΩΝΟΣ ΒΑΣΔΕΚΑ
τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς Θεολογίας καὶ Χριστιανικῆς Φιλοσοφίας
ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Βαρσοβίας.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ (*)

Μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν αἵτινες συναπαρτίζουσι τὸν πανεπιστημιακὸν ἐπιστημονικὸν κύκλον, ὡς ἀπαραίτητος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν τῶν ἐφιεμένων πανεπιστημιακῆς μορφώσεως τάσσεται ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἡ Φιλοσοφία. Καὶ λέγομεν «ἐν τοῖς πρώτοις», διότι ἡ ἔννοια, ἡ οὐσία, τὸ ἔργον καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Φιλοσοφίας εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ λογίζηται μεμορφωμένος ὁ ἄγευστος τῆς Φιλοσοφίας, ἤτοι ὁ ἐστερημένος τῆς ἱκανότητος τοῦ προσανατολισμοῦ πρὸς τὸν περὶ αὐτὸν κόσμον καὶ τῆς αὐτογνωσίας, ὁ μὴ ἔχων ἀντίληψιν γενικῆς τινος περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ καθ' ὅλου ὄντος θεωρίας. Πολὺ δ' ὀλιγώτερον δύναται νὰ θεωρῆται οὐχὶ ἁπλῶς μεμορφωμένος, ἀλλ' αὐτόχρημα θεολόγος, ὁ ἄμοιρος τῆς φιλοσοφικῆς γνώσεως σπουδαστὴς τῆς Θεολογίας, δεδομένης τῆς μεγάλης μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Φιλοσοφίας συγγενείας καὶ τῆς ἐκ πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος τῆς δευτέρας διὰ τὴν πρώτην. Ἀλλ' ἐὰν ἡ δεοντολογία τῆς θεολογικῆς μορφώσεως ἐπιβάλλῃ τὴν σπουδὴν τῆς Φιλοσοφίας, ἡ φιλοσοφικὴ τοῦ θεολόγου κατάρτισις ἤθελεν εἶσθαι ἀτελής, ἐὰν δὲν συνεπληροῦτο διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Χριστιανικῆς Φιλοσοφίας, ἐκείνου δηλαδὴ τοῦ μαθήματος τοῦ συστηματικοῦ κλάδου τῆς Θεολογίας, τὸ ὁποῖον

(*) Εναρκτήριον μάθημα εἰς τὴν Χριστιανικὴν Φιλοσοφίαν, δοθὲν τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου 1934 ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου Βαρσοβίας ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Διονυσίου, καὶ πολλῶν καθηγητῶν ἐκ τῶν τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων πανεπιστημιακῶν Σχολῶν.

διδάσκει τὸν θεολόγον πῶς ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ εὐθεῖα καὶ βασιλικὴ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εὐθὺ εἰς τὴν Ἀλήθειαν, πῶς ὑπὸ τῆς φωτεινῆς νεφέλης τῆς Χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως καθοδηγούμενος ὁ ἄνθρωπος δύναται ἀπλανῶς νὰ χωρήσῃ πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, συντόμως εἰπεῖν, τὶς ἡ ἀληθὴς καὶ μᾶλλον ἱκανοποιητικὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον κοσμοθεωρία.

Πρὸς κατανόησιν τῆς θέσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς Χριστιανικῆς Φιλοσοφίας ἐπάναγκες νὰ ὁρισθῇ ἡ ἔννοια καὶ ἡ φύσις τῆς φιλοσοφίας, ἡ θέσις της πρὸς τὴν ζωήν, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν Θεολογίαν, εἰς τὴν σύντομον δ' ἀνάπτυξιν ἀκριβῶς τούτων ἀφιεροῦται τὸ εἰσαγωγικὸν τοῦτο μάθημα.

Ἔννοια καὶ φύσις τῆς φιλοσοφίας.—Ὁ ἄνθρωπος, φύσει ὀρεγόμενος τοῦ εἰδέναι, τὴν πρώτην πρὸς τὴν φιλομάθειαν ὤθησιν ἔσχε κυρίως ἐκ τοῦ ἐνστίκτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Μόνος αὐτὸς ἐν τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ διὰ νοημοσύνης πεπροικισμένος, ἠναγκάσθη ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνί του πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν του νὰ παρατηρῇ καὶ ἐξετάζῃ μετὰ προσοχῆς τὰ περὶ αὐτὸν οὐ μόνον ἐκ φιλομαθοῦς περιεργείας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς πρὸς ἰδίαν ὠφέλειαν καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἐξ αὐτῶν ἐνδεχομένων ζημιῶν καὶ κινδύνων. Ἡ οὕτω πρὸς τὸ ζῆν καὶ τὸ εὖ ζῆν ἀποκτωμένη ποικίλη καὶ πλουσία γνῶσις, ὡς ἐπιστήμη τῶν ὄντων, ἐκλήθη «**σοφία**», ὁ δ' ἀγαπῶν τὴν σοφίαν ταύτην «**φιλόσοφος**» καὶ ἡ συστηματικὴ καὶ ἐνδελεχὴς τῆς σοφίας ἀγάπη καὶ ἐπίδειξις «**Φιλοσοφία**». Ἀλλ' ἡ Φιλοσοφία, ἐκτὸς τῆς εὐρυτέρας ταύτης ἐννοίας, κέκτηται καὶ ἔννοιαν στενωτέραν ἥτις εἶναι καὶ ἡ ὑψηλοτέρα. Πλήν, δηλαδή, τῶν μνησθέντων πρὸς ἀπόκτησιν τῆς βιωφελοῦς γνώσεως ἐλατηρίων, ὁ ἄνθρωπος ὡρμήθη καὶ ὁρμᾶται πρὸς αὐτὴν καὶ ἐξ ἄλλων, ἀνιδιοτελῶν ἐλατηρίων. Διψῶν ἀπὸ φύσεως νὰ ἀποκτήσῃ τῆς ἀληθείας τὸ πλήρωμα καὶ κεκτημένος τὸν ἔρωτα τῆς φιλομαθείας, ὡς ἀνάγκην καὶ ὁρμὴν τῆς λογικῆς αὐτοῦ φύσεως, αἰσθάνεται καθαρῶς πνευματικὰ διαφέροντα, πεῖναν καὶ δίψαν πνευματικὴν ἐκ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπορίας, τὰς ὁποίας ποθεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ. Ἐκ τούτου τοῦ λόγου ζητεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὰ ὄντα καὶ τὰ γιγνόμενα, τά τε περὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἐν ἑαυτῷ. Πλὴν τούτων ὅμως, ἔμφυτον ἔχων καὶ τὸ συναίσθημα τὸ θρησκευτικόν, τὸ κατ' ἐξοχὴν μόνῳ αὐτῷ ἰδιάζον καὶ ἀποτελοῦν μίαν τῶν πρώτων καὶ κυριωτάτων ἐκδηλώσεων τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, διαφλέγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀποκτήσῃ ἱκανοποιητικὴν γνῶσιν περὶ τοῦ ὑπερκοσμίου κόσμου καὶ τοῦ Ὑψίστου Ὄντος, ἐξ οὗ αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐξαρτώμενον, καὶ περὶ τῆς πρὸς αὐτὸ σχέσεώς του, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἡ τοιαύτη γνῶσις ἀποβαίνει κανονιστικὴ τῆς ζωῆς του. Κατὰ ταῦτα, πρὸς τῇ συμφύτῳ τῷ ἀνθρώπῳ ὁρμῇ τῆς φιλομαθείας, καὶ τὸ θρησκευτικὸν διαφέρον ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ καὶ τροφὸς οὐ μόνον τοῦ θεολογεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν, τοῦ

φιλοσοφικῶς θεολογεῖν. Ἐκ πάντων τούτων τῶν ἐλατηρίων τῆς γνώσεως, ἅτινα γεννῶσι τὴν πρὸς τὴν Φιλοσοφίαν ὁρμήν, κινούμενος ὁ ἄνθρωπος ἀποσκοπεῖ τὸ μὲν νὰ διακριβώσῃ τοὺς ὅρους καὶ τὰ μέσα τῆς γνώσεως, τὸ δὲ νὰ ἀποκτήσῃ γνῶσιν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρτίαν περὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, τῆς ἐννοίας τῶν ὄντων καὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν καὶ αἰτίων, ἵνα ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας μὴ μόνον ὀρθῶς προσανατολισθῇ πρὸς τὸν περὶ αὐτὸν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτογνωσίαν ἀχθῇ, ἤτοι τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως, τῆς αἰτίας καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἑνὶ λόγῳ νὰ ἀπαρτίσῃ ὀρθὴν κοσμοθεωρίαν, ἑνιαίαν συστηματικὴν περὶ τοῦ ὄντως ὄντος, τοῦ πρώτου ὄντος καὶ ἑαυτοῦ ἐπιστήμην.

Ἐκ τῆς ἰδιότητος ταύτης τῆς φιλοσοφίας ἀποβαίνει πρόδηλος ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ ἔργου της ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ σπουδαιότης αὐτῆς ἐν ταῖς ἐπιστήμαις. Ἡ ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας ἐμφανίζει ἡμῖν τὴν ἐπιστημονικὴν διάνοιαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων στρεφομένην πρὸς τὸ σύνολον τῶν γνώσεων, πρὸς τὴν ὅλην πραγματικότητα, πρὸς διατύπωσιν μιᾶς γενικῆς περὶ τοῦ παντὸς θεωρίας. Διὰ τοῦτο οἱ πρῶτοι ἐπιστήμονες, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὸ ὄνομα τοῦ φιλοσόφου, ἦσαν φιλόσοφοι, ἐφ᾿ ὅσον, παρακάμποντες τὴν ἐμπειρικὴν μέθοδον τῆς κατ᾿ αἴσθησιν ἀντιλήψεως τῶν καθ᾿ ἕκαστον, προσεπάθουν θεωρητικῶς, διὰ τῆς καθαρᾶς νοήσεως, νὰ ἀναζητῶσι μίαν γενικὴν τῶν πάντων ἀρχήν, δι᾿ ἧς θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξηγηθῶσι τὰ ἐπὶ μέρους. Ἡ τοιαύτη γνωσιολογικὴ μέθοδος, ἡ ταὐτίζουσα τὴν ἐπιστήμην πρὸς τὴν Φιλοσοφίαν, ἐξηκολούθησε καὶ ἐφεξῆς, οὕτω δ᾿ ἀκούομεν τὸν Πλάτωνα ὁρίζοντα τὴν Φιλοσοφίαν ὡς «κτῆσιν τῆς ἐπιστήμης», ὑφ᾿ ἣν νοεῖ τὴν ἔρευναν τῶν πρώτων αἰτίων τῶν ὄντων, τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς γνώσεως, τῆς μορφῆς τοῦ κόσμου καὶ τῆς φύσεως τῶν σωμάτων. Καὶ διέκρινε μὲν πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης μερικώτερα σύνολα τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως ὡς ἰδίας ἐπιστήμας (τὴν Θεολογίαν, τὴν Φυσικήν, τὴν Μαθηματικήν, τὴν Ἠθικήν, τὴς Πολιτικὴν κλ.), ἀφ᾿ ὧν διέστειλε τὴν Θεολογίαν ὡς γενικωτέραν, ἐφ᾿ ὅσον ἐρευνᾷ τὰ πρῶτα τῶν ὄντων αἴτια καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς γνώσεως, διὸ καὶ ἐχαρακτήριζεν αὐτὴν ὡς «πρώτην Φιλοσοφίαν», ἀλλὰ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἡ φιλοσοφία ἐξηκολούθει νὰ ἀποτελῇ τὸ σύνολον τῆς ἐπιστήμης· ὑπὸ ταύτην μάλιστα τὴν ἰδιότητα ἡ Φιλοσοφία ἀφ᾿ ἑνὸς μὲν συνετέλει εἰς τὴν ἄμυναν καὶ τὴν δικαίωσιν τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ὁσάκις ἐκ τοῦ κύκλου της ἐξεδηλοῦτο πολεμία κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐπίθεσις, ἀφ᾿ ἑτέρου ἐστήριζε ταύτην καὶ διεμόρφου εἰς σύστημα ἑνιαῖον ἐφ᾿ ὅσον διετέλει ἐν ἐξαρτήσει ἐκ τῆς νέας θρησκείας, εἰς τὴν θεολογίαν τῆς ὁποίας κατόπιν ἡ σχολαστικὴ τοῦ μεσαίωνος Φιλοσοφία ἔδωκε τὴν ἡγεμόνα θέσιν ἐν τῇ καθ᾿ ὅλου γνώσει·

ἡ Φιλοσοφία ἐν σχέσει πρὸς τὴν Θεολογίαν ἐλογίζετο ἁπλουστάτη ancilla. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Θεολογίας ἡ Φιλοσοφία ἐχειραφετήθη κατὰ τοὺς νέους χρόνους, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, ἐπιδιώξασα μάλιστα αὐτὴ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεμονίαν, ὡς ἀξιοῦσα ὅτι μόνη αὐτὴ δύναται νὰ ὑποτυποῖ γενικὴν θεωρίαν περὶ τῆς ὅλης πραγματικότητος καθαρῶς ἐπιστημονικήν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸν ιζ΄ αἰῶνα συνετελέσθη ὁριστικῶς ὁ χωρισμὸς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν, διότι εἶχε πλέον ἀποβῇ σταθερὸς ὁ ἐμπειρικὸς τρόπος ἐξεργασίας τοῦ ὑλικοῦ ὑπὸ τῶν τελευταίων. Ἔκτοτε, ἐνῷ ἑκάστη ἐπιστήμη ἐρευνᾷ ὡρισμένον τμῆμα τῆς ἐμπειρικῆς πραγματικότητος, ἡ Φιλοσοφία ἀποχωρίζεται ὡς γενικὴ ἐπιστήμη μετ᾿ ἰδίας, καθαρῶς θεωρητικῆς, μεθόδου, καθ' ὅσον πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας χρησιμοποιεῖ τὸν καθαρὸν μόνον λόγον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν. Τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦτον πραγματοποιήσας πρῶτος ὁ Christian Wolff, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωρισμάτων της τούτων ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν ὡς τὴν ἐπιστήμην τὴν περὶ πάντων τῶν δυνατῶν πραγμάτων πραγματευομένην καὶ διδάσκουσαν τὸ ***πῶς*** καὶ τὸ ***διατὶ*** αὐτῶν διὰ μόνου τοῦ λόγου, διὰ τοῦτο δὲ καταλαβοῦσαν τὴν σπουδαιοτέραν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις θέσιν, ἀφοῦ παρ᾿ αὐτῆς αἱ λοιπαὶ ὀφείλουσι νὰ λαμβάνωσι τὴν εἰς τὴν τελείαν γνῶσιν ἄγουσαν βασιλικὴν ὁδόν. Οὕτω ἐδόθη εἰς τὴν Φιλοσοφίαν οἱονεὶ μονοκρατορικὴ θέσις ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς γνώσεως.

Καὶ διισχυρίσθησαν μέν τινες ὅτι, μετὰ τὴν κατὰ τμῆσιν τοῦ ἐπιστητοῦ εἰς εἰδικὰς ἐπιστήμας, ἡ Φιλοσοφία, ἀπομείνασα ἄνευ ἰδίου ὑποκειμένου ἐπαναλαμβάνεται καὶ διὰ τὸν γενικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα εἰς μηδεμίαν ἐπὶ μέρους ἐπιστήμην ἀνήκουσα, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπιστήμη· ἄλλοι δὲ ἠρνήθησαν τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ θέσις της ἐν ταῖς ἐπιστήμαις θὰ παρεκώλυε τὴν ἐλευθέραν των κίνησιν ἢ ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ αὐτῆς μέθοδοι εἶναι ἀκατάλληλοι πρὸς ἔρευναν τοῦ ὄντως ὄντος καὶ συλλήβδην τῶν ἀνωτέρων ἀληθειῶν· ἀλλ' ὑπὸ πάντων τῶν ὁπωσδήποτε ἀμφισβητούντων εἰς αὐτὴν τὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα παροραται τοῦτο τὸ θεμελιῶδες, ὅτι, ἐφ' ὅσον καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ Φιλοσοφία εἰς τὸν αὐτὸν κατατείνουσι σκοπόν, ἤτοι τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας, ἐπιστημονικὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ φύσις τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιγνώσεως, διὰ τὴν σύμπτωσιν ταύτην τοῦ ἔργου, τοῦ σκοποῦ καὶ αὐτῆς σχεδὸν τῆς μεθόδου, δὲν δικαιούμεθα ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν τὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα· πάντοτε ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπ᾿ ὄψιν τὴν ἑξῆς θεμελιώδη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν ριζικὴν διαφοράν: ὅτι, τῆς πρώτης ἀνηκούσης εἰς τὸν κύκλον τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, τῶν δὲ ἀποτελουσῶν τὸν κύκλον τῶν ποριζομένων τὴν γνῶσιν ἐκ τῆς κατ᾿ αἴσθησιν ἐμπειρίας ἢ ἐκ τῆς πείρας καὶ τῆς ἱστορίας (ἱστορικαί,

ἠθικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἐπιστ.), ἡ γνῶσις τοῦ «εἶναι» καὶ τοῦ «γίγνεσθαι» εἶναι μόνης τῆς Φιλοσοφίας προνόμιον. Αἱ κατὰ μέρος ἐμπειρικαὶ ἐπιστῆμαι, προβαίνουσαι ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς προτέρων εἰς τὰ φύσει πρότερα καὶ ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν εἰς τὰ αἴτια, καταντῶσι βαθμηδὸν εἰς σημεῖα οὐ μόνον ἴδια εἰς ἑκάστην, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσας κοινά, ἅτινα, ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ ἐμπειρικῶς ὄντα ἄλυτα, δύνανται νὰ γνωρισθῶσιν μόνον δι' ὑποθέσεων, εἰκασιῶν καὶ θεωριῶν, ἐκ τῶν προτέρων συλλαμβανομένων διὰ τῆς νοήσεως, τοιαῦτα δ' εἶναι τὰ προβλήματα τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτίων, τοῦ «εἶναι», τοῦ «γίγνεσθαι», τοῦ «νοεῖν» καὶ «γινώσκειν» κ.τ.λ. Ταῦτα ἀκριβῶς ἀποτελοῦσι τὸ ἰδιάζον μόνῃ τῇ Φιλοσοφίᾳ ὑποκείμενον. 'Εφ' ὅσον δὲ τὰ σημεῖα ταῦτα εἶνα κοινὰ εἰς πάσας τὰς ἐπιστήμας, ἡ Φιλοσοφία ἀποτελεῖ ἰδίαν τινα γενικὴν και αὐτοτελῆ ἐπιστήμην, εἰδικῶς ἀσχολουμένη περὶ τὰ πρῶτα αἴτια τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῆς ἐμπειρίας, τῶν ὄντων καὶ φαινομένων καὶ γιγνομένων, πᾶσαν παρατήρησιν καὶ ἐμπειρίαν ὑπερβαίνοντα. Ταῦτα διὰ τοῦ λογισμοῦ ἡ Φιλοσοφία ἐπισκοποῦσα καὶ ἀναζητοῦτα τὴν ἀΐδιον αὐτῶν ἀρχήν, τὴν εἰς αὐτὰ ὑποκειμένην οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, τὰς δυνάμεις, τοὺς νόμους, τὰς ἐργασίας καὶ τοὺς σποποὺς αὐτῶν, καταντᾷ ἐν τέλει εἰς ἀπαρτισμὸν γενικῆς τινὸς καὶ ἑνιαίας περὶ τοῦ σύμπαντος θεωρίας.

('Ακολουθεῖ)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ

Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης, προεδρεύσασα τῆς Συνοδικῆς Συνεδρίας τῆς 10ης λήξαντος μηνός, ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν δι' ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου εἰς Χάλκην συνοδευομένη ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡρακλείας Βενιαμὶν καὶ Μύρων Πολυκάρπου καὶ τῆς ἰδιαιτέρας Αὐτῆς ἀκολουθίας. Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης παραμείνασα ἐπὶ δεκαήμερον ἐν Χάλκῃ κατῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῇ 20ῇ τοῦ μηνός.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

Ἐπιβλητικὸς ἐγένετο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἑορτασμὸς τῆς Ἰνδίκτου τῇ 1ῃ τοῦ λήξαντος μηνός. Κατὰ τὴν τάξιν ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης μετὰ πάντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν.

Παρίσταντο ἐκκλησιαζόμενοι ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Κας Κ. Σακελλαροπούλου, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, πλεῖστοι ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κόσμου καὶ πλήθη συρρεύσαντος πανταχόθεν εὐσεβοῦς λαοῦ.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπηκολούθησεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Θρόνου ἡ καθιερωμένη τελετὴ καθ' ἥν, ψαλείσης τῆς ἐπὶ τούτῳ ἱερᾶς ἀκολουθίας, ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ ὑπεγράφη ὑπ' Αὐτῆς καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν ἡ νενομισμένη Εὐχὴ καὶ Πρᾶξις.

Ἡ νέα Ἰνδικτιὼν εἶνε ἡ Δ'.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΕΦΕΣΟΥ

Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐτελέσθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Χάλκῃ, τῇ Κυριακῇ, 29ῃ τοῦ λήξαντος μηνός, τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου. Προεξῆρχον τῆς ἐπιμνημοσύνου λειτουργίας οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος Μάξιμος, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος καὶ

Χριστουπόλεως Μελέτιος. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον ἐξεπροσώπησεν, ἀναπληρῶν τὸν Ἀρχιγραμματέα Αὐτῆς ἀσθενοῦντα, ὁ Ὑπογραμματεὺς Διάκονος Κύριλλος. Παρίσταντο ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡρακλείας Βενιαμίν, ὁ Σχολάρχης καὶ οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θ. Σχολῆς καὶ πλῆθος συμπροσευχομένων Χριστιανῶν, ἐν οἷς πλεῖστοι ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν Χαλκηδόνος καὶ Πριγκηπονήσων. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἐφέσου ἀνέγνωσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρας ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ μακρὰς ἐκθέσεις περὶ τῶν Σχολείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων αὐτῆς. Ἡ Α Σεβασμιότης ἐν ταῖς ἐκθέσεσι ταύταις ἐκτίθησι τὸ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ἐπιτελούμενον μορφωτικὸν καὶ ἠθοπλαστικὸν ἔργον, τὴν εἰς ἀποτελέσματα ἀπόδοσιν αὐτοῦ καὶ τὰς συνεχῶς ὑπὸ πάντων αὐτόθι καταβαλλομένας τιμίας προσπαθείας πρὸς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μείζονα ἀνάπτυξιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ το σχολικὸν ἔτος 1934-935 ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ λειτουργησάντων Σχολείων ἀνέρχεται κατὰ τὴν σχετικὴν ἔκθεσιν εἰς 360, ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτησάντων εἰς 22 χιλιάδας καὶ πλέον καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ εἰς 480.

Τῶν ἐκθέσεων τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς ἀναγνωσθεισῶν ἐπὶ Συνόδου, ἐνεκρίθη ἵνα διὰ καταλλήλου γράμματος ἐκφρασθῇ τῇ Α. Σεβασμιότητι ὁ ἔπαινος καὶ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' αἷς μετὰ τῶν συνεργατῶν αὐτῆς καταβάλλει ζηλωταῖς προσπαθείαις πρὸς θρησκευτικὴν καὶ καθόλου μορφωτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐν Ἀμερικῇ σπουδαζούσης ὁμογενοῦς νεότητος.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστραλίας Τιμόθεος διὰ γραμμάτων αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐζήτησεν ὁδηγίας αὐτῆς ἐπὶ ζητημάτων τινῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Τὰ γράμματα τῆς Α. Σεβασμιότητος παρεπέμφθησαν πρὸς μελέτην εἰς τὰς οἰκείας συνοδικὰς Ἐπιτροπάς.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑΣ

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φιλλανδίας Γερμανὸς ἐπὶ παρουσιασθείσῃ περιπτώσει κατεδαφίσεως ἱεροῦ ναοῦ τινος αὐτόθι ἠρώτησε διὰ γράμματος αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν ἐὰν ἡ παρὰ τῇ Ρωσσικῇ Ἐκκλησίᾳ κρατοῦσα τάξις ἵνα διὰ φράκτου περιορίζηται ὁ χῶρος τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ πήγνυται ἐν τῷ μέσῳ σταυρός, κρατῇ καὶ τυγχάνῃ ἐκ τῶν αὐστηρῶς ἐπιβαλλομένων καὶ παρὰ ταῖς λοιπαῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις καὶ δὴ παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.

Εἰς ἀπάντησιν ἐδηλώθη συνοδικῇ διαγνώμῃ, τῇ Α. Σεβασμιότητι ὅτι κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς καὶ παρὰ τῇ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ κρατούσης σχετικῆς τάξεως

θὰ ἔδει ὁ χῶρος τῆς Ἁγίας Τραπέζης νὰ περιφραχθῇ καὶ νὰ στηθῇ ἐν τῷ μέσῳ σταυρός, ἐφ' ὅσον τὸ τοιοῦτον εἶνε δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τοὺς ἐπιτοπίους νόμους τοῦ Κράτους.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

— Συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μύρων Πολυκάρπου ἐργαζομένη ἐπὶ τοῦ Θ. Κηρύγματος Ἐπιτροπή. Κληθέντες παρέστησαν κατ' αὐτὴν καὶ οἱ ἱεροκήρυκες τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐνεκρίθη ὅπως τὸ κατηχητικὸν κήρυγμα ἀρχίσῃ ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς διὰ τὴν νέαν περίοδον ἀπὸ τῆς Κυριακῆς 13ης Ὀκτωβρίου. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀνεκοινώθη διὰ γράμματος τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας εἰς τοὺς ἱερατικῶς Προϊσταμένους καὶ τὰς Ἐπιτροπὰς τῶν Ἱερῶν Ναῶν.

— Ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων Πολύκαρπος καὶ κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐσυνέχισε τὸ ἔργον τῆς ἐπισκέψεως διαφόρων ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν οἰκείων Ἐπιτροπῶν διευθετήσεως διαφόρων κοινοτικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

— Τοῦ ἱερατικῶς προϊσταμένου Βεβεκίου Κ. Σπυρίδου λόγῳ ἀσθενείας ὑποβαλόντος οἰκειοθελῆ παραίτησιν, ἱερατικῶς Προϊστάμενος Βεβεκίου διωρίσθη ὁ ἀρχιμ. Κωνσταντῖνος Κωστηλόπουλος.

— Ὡσαύτως ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Θείας Ἀναλήψεως Ὑψωμαθείων, ἀποφάσει τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀνέλαβεν ἱερατικὰ καθήκοντα ὁ ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Μεταλλίδης.

— Ἐλήφθη ἰδιαιτέρα ἐκκλησιαστικὴ μέριμνα διὰ τοὺς ἐκ τοῦ κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀσθενοῦντας καὶ μὴ δυναμένους ὡς ἐκ τούτου νὰ συνεχίσωσι τὴν ἐνεργὸν διακονίαν τέως Ἱερατ. προϊστάμενον Βεβεκίου Κωνσταντῖνον Σπυρίδην καὶ ἱερέα Παρθένιον Παράσχον.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΦΟΡΙΣΜΟΣ

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 26 παρόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐνορίᾳ Φερίκιοϊ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἐφημερεύων Ἱερεὺς Γεννάδιος Ξενοφωντίδης, αὐταποστὰς τῆς πρὸς τὴν Ἁγίαν ἐκκλησίαν κοινωνίας καὶ ὑποταγῆς, ἐκοινώνησε πρὸς ἐνδίκως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καθῃρημένους καὶ ἀφωρισμένους, ἀποτολμήσας καὶ συλλειτουργίαν μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι εἰς οὐδὲν ἐτελεσφόρησαν αἱ ἐπιεικῶς γενόμεναι πρὸς αὐτὸν ἐπανειλημμέναι νουθεσίαι, ἔκρινεν αὐτόν, συμφώνως τοῖς ὁρισμοῖς καὶ ταῖς διακελεύσεσι τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, (Καν. Ἁγ. Ἀποσ. Ι', ΙΑ', ΙΕ' καὶ ΛΑ', Δ' Οἰκουμεν. Συνόδου ΙΗ', Πρωτοδευτ. ΙΓ', ΙΔ', ΙΕ', Ἀντιοχ. Β', Γ', Δ' καὶ Ε'), ἔνοχον καθαιρέσεώς τε ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ καὶ ἀφορισμοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ ἐξήνεγκε κατὰ ταῦτα ἀπόφασιν καθαιρέσεώς τε καὶ ἀφορισμοῦ αὐτοῦ.

Ἡ σχετικὴ συνοδικὴ Πρᾶξις τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀνεγνώσθη ἐπ' ἐκκλησίας.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΩΤΗΣ

Σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, προεχειρίσθη εἰς Ἀρχιμανδρίτην ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηπονήσων Θωμᾶ ὁ ἡγούμενος τῆς ἐν Πρώτῃ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἱερεὺς Θεοδόσιος.

Ο ΑΓΓΛΙΚΑΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΙΒΕΡΙΝΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος μηνὸς ἐπισκεφθεὶς τὴν ἡμετέραν Πόλιν ὁ Ἀγγλικανὸς Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Αὐστραλίᾳ Ριβερίνα **Reginald Halse** ἦλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐν συνοδείᾳ τοῦ Ἐφημερίου τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῆς Παροικίας αἰδεσιμ. **Augustin Oakley** καὶ ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐν ἐκδήλῳ συγκινήσει διὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῆς εἰς τὴν ἕδραν τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπέδωκε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι θερμὰ συστατήρια γράμματα τοῦ Μ/του Αὐστραλίας, ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτῆς, ἐξέφρασε τὰ αἰσθήματα τῆς βαθείας ἀγάπης καὶ εὐλαβείας αὐτῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡμίλησε μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστραλίας καὶ ἐν τέλει ἐπεκαλέσθη ἡ Α. Σεβασμιότης ἐφ' ἑαυτὴν καὶ ἐπὶ τὸ ποίμνιον αὐτῆς τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῦ Προκαθημένου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπαντῶσα ἐξέφρασε τῇ Α. Σεβασμιότητι τὴν ἰδιαιτέραν Αὐτῆς χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει καὶ ὑποδοχῇ αὐτῆς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ηὐχαρίστησε διὰ τὰ ἐκδηλωθέντα φιλόφρονα αἰσθήματα αὐτῆς, ηὐχήθη ὑπὲρ τοῦ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁσημέραι προαγομένου ἔργου τῆς στενωτέρας ἐπαφῆς καὶ τοῦ συνδέσμου τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὀρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς, καὶ παρεκάλεσε τὴν Α. Σεβασμιότητα ὅπως διαβιβάσῃ τὸν χαιρετισμὸν Αὐτῆς τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Αὐστραλίας, τὴν εὐλογίαν δὲ Αὐτῆς ἐπὶ τὸ εὐσεβὲς αὐτῆς ποίμνιον.

Ἐξ ὀνόματος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀντεπεσκέφθη τὴν Α. Σεβασμιότητα ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος, ὅστις καὶ ἀπεχαιρέτησεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου τὴν Α. Σεβασμιότητα ἀναχωροῦσαν τὴν 9ην τοῦ μηνός.

Ἡ Α. Σεβασμιότης, εἰς ἣν ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσέφερεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς χρυσόδετον Εὐαγγέλιον ὡς καὶ τὴν φωτογραφίαν Αὐτῆς μετ' ἰδιοχείρου ἀφιερώσεως, καταλείπουσα τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα θερμὴν εὐχαριστήριον ἐπιστολήν.

Ο ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Σακελλαρόπουλος ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐπ' ἀδείᾳ τελευταίου ταξειδίου αὐτοῦ ἐπεσκέφθη τῇ 1ῃ τοῦ λήξαντος μηνὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτοῦ. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης προῆλθεν εἰς ἀντεπίσκεψιν τῆς Α. Ἐξοχότητος τῇ 9ῃ τοῦ μηνὸς εἰς τὸ ἐν Θεραπείοις θέρετρον αὐτῆς.

Ο ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

Ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὁ νέος ἐνταῦθα Πρεσβευτὴς τῆς Οὐγγαρίας κ. **Zoltan de Mariassy** ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ὑπέβαλεν Αὐτῇ τὰ ἑαυτοῦ σέβη. Τῇ Α. Ἐξοχότητι, ἣν συνώδευον ὁ νέος ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος τῆς Οὐγγαρίας κ. **Georges de Barkoczi** καὶ ὁ τέως Διευθυντὴς τοῦ ἐνταῦθα Γεν. Προξενείου κ. **Antal Ullein**, κατὰ τὴν ἄφιξιν καὶ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς ἀπεδόθησαν αἱ προσήκουσαι τιμαὶ κατὰ τὴν τάξιν.

Τὴν Α. Ἐξοχότητα, ἣν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεφυλάχθη ἵνα καὶ αὐτοπροσώπως ἐπισκεφθῇ, ἐξ ὀνόματος Αὐτῆς ἀντεπεσκέφθη ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων Πολύκαρπος ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διερμηνέως τῶν Πατριαρχείων.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Τῇ 23 τοῦ μηνὸς καὶ περὶ ὥραν 10.30 ἐπεσκέφθη τὰ Πατριαρχεῖα τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς ὑπὸ τὸν Ναύαρχον κ. Π. Σακελλαρίου εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐλθούσης μοίρας τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Εἰς τὴν εἴσοδον ὑπεδέχθησαν τοὺς Ἐπιτελεῖς ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος μετὰ τῶν διακόνων τῆς Π/χικῆς Αὐλῆς, οἵτινες καὶ ὡδήγησαν τοὺς ξένους διὰ τῆς Αἰθούσης τῆς Παναγίας, ἔνθα ἦσαν παρατεταγμένοι οἱ Π/χικοὶ Ἐφημέριοι, εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Π/χῶν. Ἐνταῦθα ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μ/της Μύρων Πολύκαρπος χαιρετίσας τοὺς Ἐπιτελεῖς ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐπίσημον Π/χικὸν Γραφεῖον ἔνθα ἀνέμενεν ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης. Ὁ κ. Π. Σακελλαρίου μετὰ εὐλαβείας καὶ βαθείας συγκινήσεως ἠσπάσθη τὴν σεπτὴν δεξιὰν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, μεθ' ὃ συνέστησε τοὺς συνοδοὺς αὐτοῦ, ἀσπασαμένους ὁμοίως τὴν δεξιὰν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος. Ὁ κ. Σακελλαρίου μὲ ἐκδηλώσεις βαθείας στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡρμήνευσε τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ συγκίνησιν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν εἰς τὸ γεραρὸν Κέντρον τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐπηκολούθησε συνομιλία, καθ' ἣν παρίσταντο καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Μύρων Πολύκαρπος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος, μεθ' ἣν οἱ ξένοι ἀπεχαιρέτησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, συνοδευόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς περιῆλθον τὸν Π/χικὸν Οἶκον, ἐπεσκέφθησαν τὸ Πατριαρχικὸν Σκευοφυλάκιον καὶ τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναὸν καὶ ἀπεχώρησαν τῶν Π/χείων προπεμφθέντες μετὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω τιμῶν.

***

Ὁμοίως κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐπεσκέφθησαν τὰ Π/χεῖα καὶ ὑπέβαλον τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰ σέβη αὐτῶν:

— Ὁ ἐπισκεφθεὶς τὴν ἡμετέραν Πόλιν Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Κοτζιᾶς, ὑποβαλὼν τὰ σέβη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.

— Ὁ ἐν Βιέννῃ Ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος κ. Δημήτριος Τζιρακόπουλος.

— Ὁ κ. Ἰ. Πετρίδης, στρατηγὸς ἐν ἀποστρατείᾳ.

— Ὁ κ. Κ. Μαλαματιανός, Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

— Ὁ κ. Χ. Βαγιᾶνος, Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ταπητουργικοῦ Ὀργανισμοῦ.

— Ἡ συμμετασχοῦσα εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἕκτους Βαλκανικοὺς ἀγῶνας Ἑλληνικὴ ἀθλητικὴ ὁμάς.

— Οἱ διὰ τὸ Βαλκανικὸν Φεστιβὰλ ἀφιχθέντες ὅμιλοι Ἑλλάδος καὶ Γιουγοσλαυΐας.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

— Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἦγε τὰ ὀνομαστήρια αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων Ἰωακείμ. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐκδραμοῦσα εἰς Θεραπεῖα ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη τὴν Α. Σεβασμιότητα.

— Ὁμοίως κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑώρτασαν τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Μαρωνείας Ἄνθιμος, Πτολεμαΐδος Ἰωακείμ, Διδυμοτείχου Ἰωακείμ, Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωακεὶμ καὶ Κοζάνης Ἰωακείμ. Διὰ καταλλήλων Πατριαρχικῶν γραμμάτων διεβιβάσθησαν ταῖς Α. Α. Σεβασμιότησι τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΑΔΕΙΑΙ

Παρεσχέθη τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Ἡλιουπόλεως Γενναδίῳ μηνιαία ἄδεια μεταβάσεως εἰς Ἑλλάδα διὰ λόγους ὑγείας. Τὴν Α. Σεβασμιότητα ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀπεχαιρέτησεν ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος.

ΑΦΙΞΕΙΣ

— Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος μηνὸς ἐπανέκαμψεν ὁ ἐπ' ἀδείᾳ εἰς Θεσσαλονίκην διατρίβων σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Μιλήτου Αἰμιλιανός.

— Ὁμοίως κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἀφίκετο ὁ ἐκ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰβήρων Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκ. Θρόνου Παγκράτιος, ἀπόφοιτος τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

— Ἐπέστρεψεν ἐκ Παρισίων ὁ Τριτεύων τῶν Πατριαρχείων Πανοσιολ. διάκονος Θεοφάνης Κιακίδης, ἀποσταλεὶς κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1933 ὡς ὑπότροφος τῆς Ἐκκλησίας εἰς Ὀξφόρδην καὶ διακούσας ἐπὶ ἓν ἔτος τακτικὰ μαθήματα ἐν τῷ αὐτόθι Πανεπιστημίῳ καὶ τῷ θεολογικῷ Κολλεγίῳ Ἁγίου Στεφάνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— **«Φωτίειος Βιβλιοθήκη»**. Ἐξεδόθη ὁ δεύτερος Τόμος τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Φωτίειος Βιβλιοθήκη» σχετικοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔργου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως Γενναδίου.

— **«Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Θράκης»**. Κατ' ἀνατύπωσιν ἐκ τοῦ ἕκτου Τόμου τῶν «Θρακικῶν» ἐξεδόθη εἰς ἰδιαίτερον τόμον ἡ ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον ἐργασία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων καὶ

Πισιδίας Γερμανοῦ, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐπισκοπικῶν Καταλόγων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως γενικωτέρας ἐργασίας τῆς Α. Σεβασμιότητος.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΙΕΡΕΩΣ

Τῇ 12ῃ Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν τοῖς Νοσοκομείοις Βαλουκλῆ, ἔνθα ἐνοσηλεύετο, ὁ ἐκ τῶν ἐφημερίων τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου ἀρχιμ. Νεόφυτος Σαμαρτζίδης.

Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὁ μεταστὰς διακονήσας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διεκρίθη διὰ τὴν πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς φιλανθρωπίας. Ἡ κηδεία αὐτοῦ, ἐντολῇ τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ μερίμνῃ τῆς τε Μ. Πρωτοσυγκελλίας καὶ τῆς οἰκείας Ἀρχιερατικῆς Προϊσταμενίας, ἐτελέσθη τὴν ἐπομένην ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῶν Εἰσοδίων. Ταύτης προέστη ὁ Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύων Σταυροδρομίου Σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνος, διὰ καταλλήλου ἐπικηδείου ἐξάρας τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀειμνήστου. Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης ἀντεπροσωπεύθη διὰ τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου Καλλινίκου.